

Sfântul Chiril al Alexandriei

Sfântul Chiril al Alexandriei

Comentariu la
profeții mici:
Proorocul Maleahi

Comentariu la

Comentariu la profeții mici: Proorocul Maleahi

ISBN 978-973-10-01-00-0
Bibliotecă
Simion Caraculă - Editura Văratec 2012
Chiril al Alexandriei ; trad. introducere și note de Ioan Mădăraș
Comentariu la profeții mici : Proorocul Maleahi / Sfântul
CHIRIL AL ALEXANDRIEI ; trad.
Dimitrie C. B. a Editurii Naționale a României

Copertă: Alexandru Stănescu
DTP: Amalia Dragne

Traducerea a fost realizată după originalul în limba latină: - J.P. Migne, PG, LXXII, *S.P.N. Cyrilli, Alexandriae Archiepiscopi* opera que reperiri potuerunt omnia; cura et studio Joannis Auberti.

© Editura Agaton, 2015, pentru prezenta traducere

Comenzi prin
**Asociația Ortopraxia
(Editura Agaton)**

Tel/fax: 0268/211290; 0740/798366

e-mail: comenzi@agaton.ro

www.agaton.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:
CHIRIL ALEXANDRIEI, sfânt

Comentariu la profeții mici : Proorocul Maleahi / Sfântul Chiril al Alexandriei ; trad., introducere și note de Ieromonah Simeon Catrinoiu. - Făgăraș : Agaton, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-973-1981-76-5

I. Simeon Catrinoiu, ieromonah (trad. ; pref.)

224.9

Sfântul Chiril al Alexandriei

Comentariu la profeții mici: Proorocul Maleahi

Traducere, introducere și note de
Ieromonah Simeon Catrinoiu

Colecția *Duhul Adevărului*, nr. 10
Făgăraș, 2015

SIGLE ȘI ABREVIERI

LXX Septuaginta
 PG Patrologia Greacă
 PL Patrologia Latină
 TM textul masoretic
 TOB La Bible, traduction ecumenique
 VT Vechiul Testament
 NT Noul Testament
 dtr. Deuteronom
 ebr. Ebraică
 ed. editor, editat de
 gr. grec
 op.cit. opera citată
 Ps. Pseudo
 ș.a. și alții
 ș.u. și următoarele

ABREVIERI ALE CĂRȚOR SFINTEI SCRIPTURI

Fac = Facere (Geneză)
 Ieș = Ieșire (Exod)
 Lev = Levitic
 Num = Numeri
 Deut = Deuteronom
 Ios = Cartea lui Iosua
 Jud = Cartea Judecătorilor
 I Rg = Cartea întâia a Regilor
 II Rg = Cartea a doua a Regilor
 Ezr = Cartea lui Ezra
 Ps = Psalmii
 Prov = Proverbele (Pildele lui Solomon)
 Is = Isaia
 Ier = Ieremia
 Iez = Iezechiel
 Am = Amos
 Mih = Miheia
 Mt = Sf. Evanghelie după Matei
 Lc = Sf. Evanghelie după Luca
 In = Sf. Evanghelie după Ioan
 F.Ap = Faptele Sfinților Apostoli
 Rm = Epistola către Romani
 Evr = Epistola către Evrei

Iac = Epistola sobornicească a Sf. Apostol Iacov

Introducere

De-a lungul veacurilor Sfânta Scriptură rămâne cartea cea mai răspândită din lume. Tradusă în aproximativ 2000 de limbi, răspândită în milioane de exemplare anual, ea este cumpărată, donată și citită de tot mai mulți oameni, datorită mesajului de o deosebită importanță pentru ființa umană. Mântuitorul Hristos a spus și motivul pentru care contemporanii Săi studiau Sfânta Scriptură: „*Cercetați Scripturile pentru că socotiți că în ele aveți viața veșnică*” (In 5.39). Apostolul Petru compara *Cuvântul viu și veșnic al lui Dumnezeu cu o sămânță care nu poate putrezi*, în stare să regenereze ființa omenească (1 Pt. 1.23). Apostolul Pavel spune că Biblia ne permite să ducem o viață după voia lui Dumnezeu, o viață neprihănită și disciplinată, și ne face destoinici pentru a săvârși orice lucrare bună (2 Tim. 3.16-17). „Foarte bine – spunea cineva odată –, Biblia este cartea cea mai răspândită, dar și... cea mai puțin citită.” De ce? Din pricină că mulți dintre cei ce s-au lăsat antrenați în lectura ei o abandonează după câteva încercări de a o înțelege și declară cu amărăciune: „Eu nu pricep nimic!” sau se limitează numai la câteva pasaje (care nu le pun probleme) din Evanghelii, Faptele Apostolilor sau poate Geneza și cartea Psalmilor¹. Restul îl lasă pe seama teologilor. Pentru înălțarea acestui neajuns, Sfinții Părinți au venit în întâmpinarea celor care citesc Scriptura cu unele tâlcuiri la textele sfinte.

A cerceta Scripturile este o poruncă divină: Ioan 5, 39. Porunca exprimă nu doar îndemnul de a răsfoi Biblia, ci mai ales de a o înțelege, de a o tâlcui corect și de scoate din ea învățăturile necesare mântuirii. Ea este documentul divin prin care ascultăm și citim Cuvântul lui Dumnezeu².

Scopul exegezei constă în a înțelege și interpreta

semnificația documentelor scrise, în cazul nostru a Bibliei, aplicând textului elemente de cunoaștere din științele istorice, filologice, arheologice și filosofice. Cercetarea exegetică încearcă să stabilească textul original al unui document biblic, așa cum a fost el elaborat de un autor sau de o „școală” de autori, și să pună bazele unei „critici superioare” care să determine semnificația sau mesajul unei pericope date în contextul ei original³.

Astfel, lucrarea de față prezintă într-o mică măsură activitatea unuia dintre tâlcuitorii textelor sfinte, scriitor bisericesc și sfânt, cunoscut sub numele de Sfântul Chiril al Alexandriei.

Sfântul Chiril al Alexandriei

Școala din Alexandria

Pentru a înțelege mai bine scriitorii alexandrini, trebuie să avem cel puțin o idee sumară despre ambianța generală în care s-a format și dezvoltat teologia alexandrină. Scrierile din al doilea secol au fost condiționate de lupta Bisericii împotriva persecutorilor ei. Operele din acea perioadă se caracterizau prin „apărare și atac”, fiind apologetice și anti eretice. Cu cât mai adânc intra religia în lumea antică, cu atât mai necesară devenea expunerea învățăturii acesteia noilor catehumeni. Dar cu cât mai educați erau catehumenii, cu atât mai necesară devenea oferirea unei instruiiri, care să corespundă mediului cultural din care proveneau; pentru acest motiv a devenit necesară pregătirea de profesori care să poată răspunde acestei provocări. Așa au fost create școlile teologice. Pentru prima dată acestea au răsarit în Orient, unde Creștinismul își avea începuturile și era mai răspândit. Unul din aceste locuri este Alexandria Egiptului; cetate fondată de Alexandru cel Mare în 331 î.Hr., acesta a fost locul de naștere al elenismului și centru al intelectualității cu mult înainte ca noua religie creștină să-și facă apariția. În Alexandria a fost creată opera care constituie începutul literaturii iudeo-elene, Septuaginta. Școala din Alexandria este cea mai veche din istoria Creștinismului. Mediul în care s-a dezvoltat i-a dat caracteristicile ei distinctive, printre care și interpretarea alegorică a Scripturii. A numărat printre studenții și profesorii ei teologi cunoscuți: Clement, Origen, Dionisie, Petru, Atanasie, Didim și Chiril.

Metoda de interpretare alegorică a Școlii din Alexandria a fost folosită de filosofi greci în interpretarea miturilor și a fabulelor despre zei așa cum apar la Homer și Hesiod.

Filon din Alexandria va folosi interpretarea alegorică în interpretarea textului Sfintei Scripturi, iar gânditorii creștini ai aceleiași cetăți vor adopta această metodă deoarece erau convinși că interpretarea literală a textului sacru era nedreaptă de Dumnezeu.

Școala din Alexandria devine o instituție bine întemeiată, cu un șir de conducători iluștri, cu un program de cursuri și având ca auditori atât creștini, catehumeni, cât și păgâni, dornici să cunoască învățătura creștină. Metoda de învățământ se baza pe interpretarea Sfintei Scripturi. Se folosea cu precădere metoda de interpretare alegorică, dar și de filosofie platonice și neoplatonică, spre deosebire de școala din Antiohia, care folosea în interpretarea Scripturii metoda istorico-gramaticală sau literală. Pentru început, școala catehetică din Alexandria va fi doar o instituție particulară, nu instituția Bisericii. În acest cadru va activa și Sfântul Chiril al Alexandriei ca reprezentant de seamă al mediului alexandrin, nefind cu nimic mai prejos decât predecesorii săi sau decât cei care i-au urmat.

Viața

Sfântul Chiril, Patriarh al Alexandriei între anii 412-444, este unul din cei mai productivi și mai profunzi învățători ai Sfintei Biserici în secolele în care s-a formulat învățătura ei fundamentală.

S-a născut într-un sat al deltei Nilului, Theodosiu, probabil echivalent cu ceea ce astăzi numim: „Mahalla el Kubra”, la 120 km est de Alexandria Egiptului. Anul exact al nașterii sale nu-l cunoaștem, unii patrologi afirmând că s-ar fi născut în jurul anului 370. Nici despre tinerețea sa nu cunoaștem foarte multe lucruri. Ca nepot al Patriarhului Teofil al Alexandriei, va fi primit probabil o educație gramaticală și

retorică aleasă, de la profesori competenți ai timpului, asemenea marilor terarhi ai Bisericii precum Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur (probabil în Alexandria sau în afara ei). Teologia o va studia pe lângă episcopul Ioan al Ierusalimului. Foarte probabilă, însă dificil de documentat, este șederea sa în deșert, printre monahii eremiți ai lui Isidor Pelusiotul⁴ – pe care-l numește „tată”, întrucât era mai bătrân – sau ai Nitriei, unde aprofundează studiul Sfintei Scripturi, învățând totodată și din tainele vieții ascetice. Întors din pustiu, va fi hirotonit diacon, iar mai apoi preot, de către unchiul său Teofil.

După moartea lui Teofil, în anul 412, Sfântul Chiril va fi ales succesor al lui, chiar dacă din partea curții imperiale – ce ar fi dorit ca pe scaunul de patriarh să urce arhidiaconul Timotei – a existat o oarecare opoziție. Formația sa călugărească, sufletul său onest, străin de orice compromis, însă dur și inflexibil, îl făcu să poarte o luptă aspră împotriva evreilor, novațienilor și păgânilor. Acest lucru va atrage după sine aversiunea guvernatorului Oreste. Va fi acuzat în mod nejustificat de asasinatul asupra filosoafei Hipatia [și cum ar putea să facă acest lucru o persoană care numai în Duhul Sfânt ar fi putut da Bisericii învățăturile pe care la avem până astăzi, n.tr.] conducătoare școlii neo-platonice din Alexandria, crimă comisă de un grup de creștini conduși de citețul Petru.

Teolog cult, având un spirit speculativ, a luat parte cu devotament la toate discuțiile teologice care erau la ordinea zilei. Primii ani ai patriarhatului său îl vor prinde în problemele unui oraș cu locuitori de diferite religii, unde divergențele dintre creștini, evrei și păgâni duceau adesea la violențe. Toate acestea se adăugau animozității dintre Constantinopol și Alexandria și luptei dintre cele două școli puternice ale timpului, cea alexandrină și cea antiohiană. Odată cu vacantarea postului de arhiepiscop al Constantinopolului, toate aceste probleme au devenit stringente. Nestorie va fi

ales arhiepiscop al Constantinopolului, agitând și mai mult lucrurile, promovându-și erezia sa numită dioprosopism sau nestorianism. Nestorie susținea că în Iisus Hristos există două persoane: persoana divină a Fiului lui Dumnezeu, născut din Tatăl mai înainte de toți vecii, și persoana umană sau istorică a lui Iisus Hristos, care S-a născut din Fecioara Maria. Concepția sa eretică despre această existență a două persoane în Iisus Hristos crea confuzia că Dumnezeu a avut doi fii. Acest lucru ducea implicit la concluzia că Fecioara Maria a născut pe omul Hristos, nu pe Fiul lui Dumnezeu, și nu poate fi numită *Născătoare de Dumnezeu*, ci *Născătoare de om*, sau cel mult *Născătoare de Hristos*. Erezia nestoriană va face ca numele Sfântului Chiril să fie cunoscut peste veacuri, pentru că acesta va fi implicat în mod continuu în ofensiva dusă contra noii erezii promovate de Nestorie.

Astfel, Sfântul Chiril este pentru nestorianism ceea ce a fost Sfântul Atanasie pentru arianism. Sfântul Chiril a formulat învățătura Bisericii despre Persoana lui Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, Care și-a făcut proprie și firea omenească, dar a rămas Unul din Treime, făcându-se același și unul dintre oameni, introducând astfel pe Dumnezeu între oameni și pe om în Sfânta Treime, pentru ca prin El să se realizeze cea mai deplină comuniune între Dumnezeu Cel în Treime și oameni. La Sinodul III ecumenic de la Efes din anul 431 se va condamna teoria lui Nestorie și se va aproba și termenul de Născătoare de Dumnezeu (*Theotokos*) pentru Sfânta Fecioară, lămurindu-se astfel că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu.

Sfântul Chiril a fost un mare conducător de Biserică, pe care a cinstit-o cu activitatea și râvna sa pastorală. Râvnitor, încă din primele zile ale episcopatului său Sfântul Chiril a început să compună comentarii biblice vaste⁵. Sfântul Chiril a evidențiat, mai mult decât teologia contemporană lui,

specificul și lucrarea de sfințire a Sfântului Duh în oameni și în Biserică.

Trece la cele veșnice în 27 iunie 444.

Opera

Sfântul Chiril este unul din cei mai importanți scriitori ai primelor veacuri. Operele sale fac din el unul din martorii majori ai istoriei dogmei și ai doctrinei creștine. În istoria exegezei creștine Sfântul Chiril se înalță ca un exponent al școlii alexandrine cu înclinații progresiste, care ne fac să ne gândim la o sinteză a celor mai bune elemente ale celor două școli ale timpului din Alexandria și Antiohia, la o convergență într-un scriitor alexandrin cu caracteristici principale ale școlii antiohiene, care spre deosebire de cea alexandrină, deschisă tainei unui Hristos deja prezent în Vechiul Testament, limita în mod notabil numărul tipurilor și le expunea cercetării. În scrierile sale apar toate expedientele exegetice ale sistemului elaborat de școala alexandrină.

Activitatea sa literară se împarte în două părți care își au originea în două perioade distincte ale vieții sale: înainte de 428 Sfântul Chiril scrisese opere exegetice și antiariene, iar după această dată este absorbit total de respingerea ereziei nestoriene și astfel operele exegetice ulterioare vor fi orientate în acest sens. Operele sale marchează un moment fundamental în istoria gândirii și dogmei creștine. Principiul cel mai important al hermeneuticii pe care îl folosește Sfântul Chiril în interpretarea Scripturii este cel al *reciprocității exegetice*, credința că Scriptura, fiind integral și în mod uniform inspirată, mărturisește pretutindeni și cu putere adevărul despre Hristos. Sfântul Chiril a interpretat Scriptura din interior, exegeza sa fiind eclesială, creată de el în și pentru Biserică. El se impune prin activitatea sa dedicată Vechiului

Testament. În cele șaptesprezece cărți, din lucrarea „*Despre închinarea și despre cultul în duh și adevăr*”, Sfântul Chiril arată că legile și instituțiile iudaice au fost abrogate după litera lor, nu după duhul lor; astfel instituțiile ebraice sunt prefigurări tipologice ale închinării spirituale dată de creștini lui Dumnezeu.

De asemenea, în legătură cu Pentateuhul, Sfântul Chiril scrie „*Comentariile alese*” sau „*Glaphira*”. În „*Glaphira*” susține că opera scrisă a Proorocului Moise arată în mod ascuns taina Mântuitorului Hristos. În comentariul său la Isaia în cinci cărți, chiar în introducerea Sfântul Chiril îndeamnă tălcuitorii să arate mai întâi sensul literal, apoi cel spiritual, oriunde ar exista. De asemenea mai are comentarii la Profeții Mici în 12 secțiuni (una pentru fiecare profet), mai multe fragmente la *Regi*, *Psalmi*, *Proverbe*, *Cântarea Cântărilor*, *Jeremia*, *Baruh*, *Iezechiel* și *Daniel*.

Din Noul Testament, acolo unde interpretarea este în cea mai mare parte literală, Sfântul Chiril a comentat trei Evanghelii, trei epistole pauline și *Epistola către Evrei*. Din Comentariul la *Matei*, făcut ulterior anului 428, avem doar fragmente; polemica cu Nestorie este prezentată și în Comentariul la *Luca*. Comentariul la *Ioan* este anterior anului 428 și îl păstrăm aproape integral. Au rămas doar fragmente din comentariile la *Romani*, *Corinteni* și *Evrei*, pe care Sfântul Chiril o atribuie apostolului Pavel.

Sfântul Chiril scrie de asemenea un tratat apologetic împotriva lui Iulian Apostatul, intitulat „*Contra lui Iulian Apostatul*”, apoi opere dogmatice: *Tezaurul despre Sfânta și cea de o ființă Treime*, *Despre credința cea adevărată către împăratul Teodosie* și *Două cărți despre credința cea adevărată către regine* – probabil soția și surorile împăratului –, *Apologia în douăsprezece capitole împotriva episcopilor orientali*, scrise în apărarea celor 12 anatematisme împotriva lui Nestorie, *Dialogul despre*

întruparea Unului-Născut, *Apologeticul pentru cele Douăsprezece capitole împotriva lui Teodoret*, *Explicarea celor douăsprezece capitole*, *Apologia către împăratul Teodosie al II-lea* – pentru a-și justifica propriul comportament dinaintea și în timpul Sinodului de la Efes –, *Tratatul împotriva acelor care nu vor să recunoască că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu*, trei cărți *împotriva lui Diodor și Teodor (de Mopsuestia)*, că *Hristos este Unul*. Fidel tradiției episcopatului alexandrin, Sfântul Chiril a scris în fiecare an câte o Epistolă pascală, către toate Bisericele din Egipt, din care ne-au rămas 29, scrise între anii 414 și 442.

Sfântul Chiril a alcătuit și un tabel pascal pentru anii 403-512, care însă nu ne-a mai parvenit. Acest lucru venea în completarea orânduirii⁶ potrivit căreia episcopii Alexandriei, începând cu Dionisie al Alexandriei, trimiteau în fiecare an sufraganiilor lor o scrisoare prin intermediul căreia anunțau începerea Păresimilor (Postul Mare) și arătau totodată și data exactă a serbării Paștelui. De asemenea, amplul șir de epistole dogmatice, disciplinare, dintre care multe privesc controversa nestoriană și rivalitatea dintre scaunele episcopale și dintre școlile teologice, alexandrină și antiohiană, prezintă o deosebită importanță pentru istoria bisericească.

Proorocul Maleahi

Sfântul Prooroc Maleahi, din seminția lui Levi, din ținutul lui Zabulon, s-a născut în satul Sofes⁷, după întoarcerea din robia babilonică (538 î.Hr.). Dacă vorbim din punct de vedere cronologic, el este ultimul dintre Proorocii Mici.

După Maleahi nu a mai fost nici un prooroc în Israel, până la venirea Înaintemergătorului, adică a Sfântului Ioan Botezătorul. Încă de tânăr, Maleahi va duce o viață superioară, având în toată vremea virtutea ca lucrare de căpătâi.

Maleahi înseamnă *mesagerul meu*. Septuaginta îi va oferi chiar sensul de *înger*. Aceasta pentru că ființele angelice erau ca și astăzi mesageri, trimiși ai lui Dumnezeu, ființe suprafirești, nepămâtenes. Nu există dovezi care să certifice faptul că un înger s-ar fi ocupat de scrierea acestei cărți. Există și opinia potrivit căreia această carte ar fi scrisă de un autor necunoscut.

Maleahi încheie seria cărților profetice așa cum Neemia o încheie pe cea a cărților istorice. Ultimul prooroc al Vechiului Legământ, Maleahi, este un fel de verigă intermediară între Vechiul și Noul Testament, care se deschide prin misiunea lui Ilie, anunțată în Mal.4 și Mt.17,10.⁸ Profetul Maleahi apare în artele plastice în efigiile autorilor inițialelor din manuscrisele medievale, și în reprezentări scenice autonome⁹. Apare ultimul pe lista cărților profetice în canonul Vechiului Testament, iar cartea sa pare a fi tot ultima și în ordinea cronologică a scrierilor profetice. Cartea lui poartă același titlu cu cea a lui Zaharia (cap.9,1-2: *Profeție – Cuvântul lui Yahweh*), cu adaosul *către Israel prin Maleahi*. Numele profetului este direct legat de cuprinsul cărții, din care rezultă că Dumnezeu îi dă un mesaj precis celui pe care îl trimite, acela de a pregăti venirea Sa în lume (3,1). Printre primele dovezi ale existenței cărții sunt includerea ei în Septuaginta, într-un fragment din manuscrisele de la Qumran¹⁰. Autorul acestei scrieri este un

om animat de o profundă dragoste pentru poporul său și puternic atașat de slujbele din Templul Domnului și un profet care vorbește cu multă autoritate¹¹. Cartea profetului Maleahi ne arată cum profeții postexilici sunt profund interesați de Templu și cultul desfășurat în acesta¹². Destui critici consideră că mai târziu cineva a adăugat acest nume (cap. 3,1; „Iată, eu trimit pe solul meu”).

Profetul Maleahi s-a confruntat cu o seamă de probleme dificile: preoți care se vedeau neglijenți în săvârșirea ritualurilor [cf. Maleahi 1:6-2:9]; neglijență manifestată de către popor în achitarea îndatoririlor și în aducerea prinoaselor [cf. Maleahi 3:7-12]; căsătorii mixte cu femei de neam străin [cf. Maleahi 2:10-16]; atitudine de desconsiderare față de femeile de neam evreu [cf. Maleahi 2:16] (aspect care este considerat în sine ca un semn al slăbirii evlaviei față de Dumnezeu, ceea ce eroda viața de familie); abuzuri de natură financiară [cf. Maleahi 3:5-10]. Se presupune că Maleahi se afla în Iuda sau, poate mai exact chiar, în Ierusalim, la vremea scrierii cărții [cf. Maleahi 2:11]. Majoritatea celor cărora li se adresează prorocul erau fie foști robi în Babilon, fie urmași direcți ai acestora, care aveau o educație religioasă precară și, în consecință, duceau o viață spirituală săracă¹³. Ei căteau împotriva lui Dumnezeu și începuseră chiar să se îndoiască de dreptatea rânduielilor și conducerii Domnului. Își doreau ca Dumnezeu să judece neamurile, trecând cu vederea faptul că o astfel de judecată ar începe, de fapt, chiar cu Casa Domnului [cf. Amos 3:2; I Petru 4:17]. Astfel, așteptau din ce în ce mai ardent împlinirea făgăduințelor mesianice, iar dezamăgirea de care aveau parte i-a lăsat în cele din urmă în indiferență. Goliciunea lor s-a vădit pe de-a întregul atunci când au început să săvârșască ritualurile fără simțire, ca pe niște gesturi lipsite de orice fel de semnificație¹⁴.

Maleahi este ultima carte din seria celor 12 Profeți Mici,

precum și din canonul profetic al Bibliei ebraice, dar probabil nu și ultimul profet în privința datei¹⁵. Autorul cărții era foarte legat de Templu și de ritualurile sale¹⁶. Împreună cu cărțile lui Agheu și Zaharia formează corpul profeției postexilice¹⁷.

Cuprinsul cărții

1:2-5 iubirea dumnezeiască pentru Israel, ura pentru Edom (cf. *Iez.* 35; *Avd. Is.* 63)

1:6 – 2:9 acuze împotriva preoților pentru profanare

2:10-16 acuze împotriva poporului pentru păcatele sociale:

- vers. 11-12 împotriva căsătoriei cu femei de neam străin

- vers. 13-16 împotriva divorțului

2:17 – 3:5 curățirea comunității

3:1 trimisul/îngerul lui Iahve

3:6-12 promisiune mântuirii:

3:7 acuze împotriva poporului pentru păcatele religioase:

„Întoarceți-vă către Mine, și Mă voi întoarce și Eu către voi”

4 prezicerea Zilei Domnului și a Soarelui Neprihănitii care deschide calea.

Teme cuprinse în cartea proorocului Maleahi

Adorarea universală a lui Iahve

Mal. 1:11: Nu-Mi mai pasă de voi, zice Domnul Atotputernic, și jertfă nu voi mai primi din mâinile voastre! Căci de la răsaritul soarelui până la apusul numelui Meu este slăvit printre neamuri și în tot locul se aduce tămâiere numelui Meu și jertfă curată, căci mare este numele Meu între neamuri, zice Domnul Atotputernic.

Proclamarea adorării universale a lui Iahve precum apare în Sofonie 2:11; 3:9-10.

Profeție mesianică

Mal. 4,2,3: Pentru voi, care vă temeți de numele Meu, va răsări soarele dreptății cu vindecare pe aripile sale. Și

veți ieși și veți zborda ca vițeluşii ieşiți din staul. Și-i veți călca în picioare pe nelegiuiți, pentru că vor fi pulbere sub picioarele voastre în ziua pe care o pregătesc Eu, zice Domnul Atotputernic.

Profetul Ilie

Mal. 4,5,6: Și, iată, Eu îl trimit la voi pe Ilie Tesviteanul mai înainte să vină Ziua Domnului cea mare și strălucită; el va întoarce din nou inima tatălui către fiu și inima omului către aproapele său, ca să nu vin și să lovesc pământul adânc.

Textul comentariului Sfântului Chiril al

Alexandriei

Pentru prima dată se tipărește la Ingolstadt, în 1607, de către Iacobus Pontanus, Comentariul la Profeții Mici al Sfântului Chiril al Alexandriei. Se bănuiește că a folosit codicele Monacensis 41 sau Monacensis 17, amândouă din secolul XVI, dar și manuscrisele Vatican 587 și Vatican 1200, pentru a completa anumite lacune la Zaharia și Osea. În 1638 a fost tipărită la Paris ediția lui Iohanes Aubertus, care completează textul lui Pontanus cu un fragment al comentariului la Sofonia. Ediția lui J.P. Migne LXXI și LXXII din Patrologia Greacă este de fapt ediția aubertană și interpretarea în latină a lui Pontanus. În 1861 apare la Oxford ediția lui Ed. Pusey în 2 vol. care numără codicii Angelicus (A, sec. X-XI), Vaticanus 587 (B, sec. XIV), Coislinianus 113, LXXI (C, sec. IX), Vatoped 285 (D, sec. XIV), Parisinus Reg. 836 (E, sec. XII sau XIII) și fragmente scoase din catene de către autor indicate în introducere. Ediția lui Pusey rămâne până astăzi reprezentativă; a fost retipărită în anul 1965. Pentru traducerea prezentă am urmărit textul din Migne LXXII și ediția în limba italiană Cirillo di Alessandria, *Commento ai profeti minori*, Traduzione, introduzione e note a cura di Antonio Cataldo, Ed. Citta Nuova, 1986.

Comentariul Sfântului Chiril al Alexandriei la cartea Proorocului Maleahi

Prolog

I. Chiar în ce privește profetia lui Maleahi este necesar să facem un preambul pentru a ajuta cititorii și a-i face să înțeleagă ceea ce el [profetul] le-a spus.

Odată terminate perioadele captivității, [poporul lui] Israel se întoarce din Babilon în Iudeea, revine la cetatea sfântă, dezlegat de jugul robiei. A fost reconstruit templul divin, sub conducerea lui Zorobabel, fiul lui Salatiel din tribul lui Iuda, și a lui Iosua, fiul lui Iosedek, mare preot. Prooroceau în acel timp celor întorși din captivitate Aghue și Zaharia, în timpul sacerdoților Ezdra și Neemia. Contemporan cu preoții menționați, sau cu puțin mai târziu, a fost și dumnezeiescul Maleahi, care este numit de asemenea „înger”: așa se traduce cuvântul Maleahi. Nu sunt de acceptat discursurile pe care le-au repetat unii prostește despre el, care credeau și spuneau că el a fost de natură îngerească și că s-a întrupat prin voința lui Dumnezeu și a devenit profet pentru israeliți. În realitate, a fost numit înger mai ales pentru că numele său are acest înțeles, în al doilea rând pentru că, anunțând el israeliților cuvintele cerești și inspirate de Dumnezeu, poate fi numit în mod fundamentat înger. În orice caz, același profet Maleahi, în timpul proorocirii sale scrie de fiecare preot: „Căci buzele preotului vor păzi știința și din gura lui se va cere învățătura, căci el este solul Domnului Savaot.”¹⁸ Despre Emanuel la rândul său, profetul Isaia zice: „Căci Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui stăpânire e pe umărul Lui și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat,

Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Și mare va fi stăpânirea Lui și pacea Lui nu va avea hotar. Vă împărăți pe tronul și peste împărăția lui David, ca s-o întărească și s-o întemeieze prin judecată și prin dreptate, de acum și până-n veac. Râvna Domnului Savaot va face aceasta.” Vezi cum însuși faptul de a anunța altora realitățile naturii supreme face în așa fel încât unii sunt numiți îngeri, chiar dacă nu sunt prin natura lor? Cei care interpretează Legea divină, adică preoții, sunt oameni; și, în schimb, Dumnezeu, născut din Dumnezeu după natură, este Fiul. Deci profetul Maleahi a fost un om ca noi.

Toată proorocia sa are ca obiect exclusiv cele două lucruri indicate alături. După ce a fost reconstruit templul, când venise vremea pentru conducătorii poporului să presteze serviciul divin sau pentru israeliți să se roage, dacă vroiau, după Lege, [aceștia] îndeplineau preceptele mozaice, dar nu în mod ireproșabil și corect. Oamenii poporului aduceau la sacrificiu victime obișnuite, dar fără prea mult zel, sau mai degrabă cu îndărătnicie și neglijență. Aduceau la altarul demne de dispreț. Preoții la rândul lor le acceptau fără să le mai controleze, după Lege, să nu fie șchioape, sau cu o ureche străpunsă, sau cu nasul rupt, cu coada tăiată, sau să nu aibă scabie sau plăgi purulente sau doar un testicul: Legea de fapt considera drept demne de dispreț asemenea animale; a le oferi constituia nimic altceva decât un ultraj¹⁹. Apoi preoții neglijau și în alt mod poporul încredințat lor, pentru că nu explicau corect preceptele legilor, nici nu mergeau după voia lui Dumnezeu, ci permiteau să se cufunde în vanități absurde și să se îndepărteze de la calea cea dreaptă.

Acesta e un tip de reproș. Celălalt e rezervat israeliților, pentru următoarele motive. Unii ziceau că nutresc o iubire gingașă pentru soțiile lor, apoi le dădeau carte de despărțire²⁰

fără ca acestea să fi comis ceva rău, se uneau cu alte femei și credeau că nu supără cu nimic pe Dumnezeu comportându-se în asemenea mod. Alții însă doreau fiecele femeilor străine, chiar dacă Legea afirmase în mod explicit: „Să nu te încuscrești cu ele: pe fiica ta să nu o dai după fiul lui și pe fiica lui să nu o iei pentru fiul tău, că vor abate pe fiii tăi de la Mine ca să slujească altor dumnezei, și se va aprinde asupra voastră mânia Domnului și curând te va pierde.”²¹ Acest argument e tratat prolix în cărțile lui Ezdra. Pentru acest motiv unii socotesc că acela e Maleahi, dar acest lucru este neadevărat. Împotriva acestora este blamul; totuși, la sfârșitul profeției vorbește de apariția Mântuitorului nostru, pentru că atunci va fi adus Domnului un sacrificiu pur și nesângeros, acesta va șterge greșelile tuturor, păcatul va fi șters și oamenii reînnoiți într-o nouă viață. În Hristos vor fi făptură nouă, când vor fi trecute lucrurile vechi, cum stă scris²².

Tomul I²³

Capitolul I

(vers. 1, 1)

„Oracolul cuvântului lui Dumnezeu prin lucrarea îngerului său”

II. Numește oracolul cuvântului – profeția primită de la Dumnezeu. Sfinții profeți primeau prin intermediul Duhului Sfânt cunoștința evenimentelor viitoare, adresând unora sfaturi și mustrări, nescotând din inima lor ceea ce ar fi vrut să spună sau profețind minciuni împotriva unora, ci expunând ceea ce au aflat de la Dumnezeu și comunicând altora cu sinceritate și foarte corect grăirile dumnezeiești. Deci spune că a primit profeția din partea lui Dumnezeu. Cu acestea face să se înțeleagă că profeția nu conține vreo predicție a vreunui fapt

dureros și neplăcut care se va întâmpla israeliților și nici laude pentru că au trăit corect, ci mai degrabă un reproș pentru preoți și oamenii poporului. Vei înțelege așa acel „prin lucrarea unui înger”: oracolul (profeția) a fost făcută lui Israel ca și cum ar exercita sau împlini sarcina (misiunea) profeției unul pe nume Înger. Și Maleahi a fost numit Înger pentru motivele expuse mai sus.

(vers. 1, 2)

Puneți în inimile voastre. Eu v-am iubit, zice Domnul

III. Poruncește să nu se considere lucru lipsit de importanță ascultarea a ceea ce va fi spus, ci să asculte cu seriozitate, grijă deosebită și interes. E drept, de altfel, să aibă asemenea dispoziții cei care se pregătesc să asculte cuvintele dumnezeiești, a căror utilitate va fi mare și bogată când acestea vor fi presărate în mintea lor. Psalmodiază într-un loc dumnezeiescul David: „În inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu te supăr cu păcatul / ca să nu greșesc ție”²⁴.

E posibil, sigur, ca cineva, chiar auzind, să dea impresia că nu aude, dacă cuvintele nu au priză în mintea sa; dacă sunt ca zburate din mintea celui care vorbește și doar rezonând în urechile cui ascultă, vor fi considerate în aceeași măsură cuvinte vane și nespuse.

Chiar așa erau cei despre care un sfânt profet a zis: „Iată un popor nebun și fără inimă, au ochi și nu văd, au urechi și nu aud”²⁵. Pentru acest motiv profetul a considerat necesar să îndemne stăruitor: „Puneți în inimile voastre”, adică repunând în lăuntrul minții voastre și al inimii cuvintele dumnezeiești și înțelegând semnificația profețiilor, admiteți fără îndoială că „Eu v-am iubit, spune Domnul”, și v-am găsit demni de orice bucurie și atenție, de solitudinea rezervată celor

care se iubesc. În schimb, face reproșuri pentru că au răsplătit binele cu răul, deși aveau obligația – pentru că au fost găsiți demni de iubirea Sa – să-L înveselească cu bunătața lor, solitudinea și zelul pentru orice lucru plăcut Lui.

Dacă într-adevăr e lucru absurd a nu dori să restitui semenilor noștri ceea ce e datorat, ce ar trebui să spunem în raport cu Dumnezeu, care ne dă din abundență tot ceea ce avem nevoie pentru a fi fericiți, dacă cineva nu ar vrea să se revanșeze cu darurile sale? Se cuvine celui ce posedă o gândire profundă să spună: „Ce voi răsplăti Domnului pentru cât mi-a dat?”²⁶

(Vers. 1, 3)

„Ați zis: Cum ne-ai iubit? Nu era Esau fratele lui Iacov, zice Domnul, și totuși am iubit pe Iacov și am disprețuit pe Esau? Am făcut din teritoriile sale o pustietate și din moștenirea sa așezare de singurătate”.

IV. Iudeii erau din când în când loviți de mânia divină, în măsura în care în multe feluri se arătau nelegiuți. Au fost duși în captivitate, după ce a fost devastată regiunea, golite casele și cetatea Ierusalimului incendiată, și împreună cu aceasta și Templul divin.²⁷ Cu pretextul unor astfel de suferințe, au decis să nu fie sinceri față de Dumnezeu și să socotească demnă de puțină considerație respectarea Legii. Așadar, fiindcă era foarte probabil că, în timp ce Dumnezeu zicea că-i iubește, să-și amintească de strămtorările captivității și să spună întocmai: „Cum m-ai iubit?”.

Cu mare pricepere, Domnul Universului omite nenorocirile întâmpinate între timp, trece sub tăcere relatarea acestora și readuce dovada iubirii Sale la originea stirpei lor, la Iacov, și afirmă că l-a iubit și că l-a urât în schimb pe Esau, deși acesta ca frate este legat cu legături naturale de cel ce era iubit. Cum scrie dumnezeiescul Pavel: „când nu erau încă

născuți nici nu făcuseră nimic bun ori rău”²⁸, alesese pe Iacov, din care a luat naștere stirpea iudaică, și respinsese în schimb pe Esau, nu dintr-un capriciu (Dumnezeu nu este nedrept nici nu emite o sentință neechitabilă și nefondată împotriva nici unui muritor); ci deoarece, cunoscându-le Dumnezeu în parte faptele viitoare și sentimentele amândurora, socotește demn de iubirea Sa pe cel mai bun, acela mai devotat lui Dumnezeu; în același mod de altfel zice că l-a cunoscut pe fericitul Ieremia înainte de a se zămisli în pântecul mamei și că l-a sfințit înainte de a se naște²⁹. De-ar fi știut, o de-ar fi știut că ar fi devenit prooroc și că era potrivit pentru misiunea de a prevesti viitorul. Dumnezeiescul Pavel afirmă că și noi prin credință am fost sfințiți în același mod. „Cei pe care i-a cunoscut i-a și hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său.”³⁰ E zis că i-a chemat și sfințit. Așadar, după preștiință, Iacov a fost socotit demn de iubire și pe drept Esau a fost disprețuit.

Zice, așadar: o, Israele, „v-am iubit”. N-aș minți sigur dacă v-aș zice aceasta; veți ști însă, cu siguranță, că discursul e drept și adevărat readucând la originea stirpei desfășurarea iubirii. Ambii erau fiii lui Isaac, dar Iacov era blând în deprinderi și prieten al Domnului, celălalt era cu inima împietrită, incurabil, și cu ușurință înclina spre fapte ticăloase. Pentru aceasta m-am apropiat de Iacov și am distrus moștenirea cuvenită lui Esau, pustind-o; am strâns-o însă cu mila mea pe cea a lui Iacov, adică voi, sau țara pe care o locuiți. Trebuie să se știe că Esau înseamnă „stejar” și că acela a fost dur și inflexibil, aproape ca lemnul stejrarului. Pentru că vânduse dreptul său de întâi născut pentru un fel de mâncare, a fost numit și Edom, care înseamnă *pământesc*. Pentru acest motiv Sfânta Scriptură zice că a fost numită Idumea regiunea ocupată de descendenții lui Esau pe care iudeii într-o zi au cucerit-o și au făcut-o pustie și nelocuibilă.

Ce poate să vrea să indice israeliților profeția? Probabil

asta: zice că l-a iubit pe Iacob și doar pentru că a fost un om „simplu, care locuia într-un cort”, și că l-a urât pe Esau pentru că acesta era pământesc și profanator, pentru a o spune ca fericitul Pavel. Era așadar necesar ca Iudeii să știe că nu ar fi suferit distrugerea și exilarea din patrie în pământuri străine dacă l-ar fi imitat pe Iacob. Deoarece, dimpotrivă, l-au imitat pe Esau și au trăit ca el preferând să calce pe urmele patriei, la urmă au fost dați pradă dușmanilor.

Dacă cineva vrea să atribuie la ce s-a spus valoare spirituală, să gândească cu siguranță că Iacob înseamnă „cel care înșeală” și ar putea fi imaginea oricui înșeală păcatul. Esau în schimb, cum am spus, înseamnă stejar, și Edom pământ, și ar putea fi imaginea celui care se gândește doar la lucruri pământești. Domnul iubește pe „înșelătorul” Iacob și în schimb urăște pe durul și inflexibilul Esau sau Edom, adică pe cel care se implică în lucruri pământești și preferă în locul bunurilor spirituale bunurile contingente și vremelnice. Dumnezeu nostru care iubește virtutea va risipi moștenirea celor care trăiesc așa. Bunurile pământești de fapt nu sunt sigure și stabile. Moștenirea distrusă a idumeilor arată că aceștia vor sfârși în totală distrugere. Dar cine e devotat lui Dumnezeu va nutri speranța solidă și bine fundamentată și va striga la Dumnezeu, administratorul bunurilor: „În mâinile Tale sunt soroacele mele.”²³¹

(Vers. 1, 4)

De aceea va zice Idumeea: «S-a prăbușit! Să ne întoarcem și să înălțăm din nou cele pustiite!». Acestea le zice Domnul Atotputernic: Ei vor înălța, dar Eu voi prăbuși! Și vor fi numiți Hotarele Nelegiuirii și popor cu care S-a războit Domnul până în veac!

V. Foarte ambiguu e raportul de cuvinte, cu toate acestea nu de neînțeles sensul frazei. Eu am făcut, spune Domnul, din

moștenirea lui Esau pustiire și nimicire; voi, descendenții lui Iacob, ați nimicit-o. Dar poate Idumeul va spune: Chiar dacă a fost complet distrusă și a fost lovită de nenorociri extreme regiunea pe care o locuiam, noi, supraviețuitorii, întorcându-ne, vom zidi orașul și satele distruse și vă vom locui. Ce urmează? Răspunde! Spune, Domnul: „Ei vor înălța, dar Eu voi prăbuși” și Idumeea va fi de-a dreptul numită „Pământul nelegiuirii”, întrucât era tulburată de nenumărate păcate. Ei, poporul cu care Domnul s-a războit până în veac”. Nu cred că sensul literal poate să fie diferit de acesta. Se poate însă adăuga că moștenirea celor ce au gânduri trupești și pământești (idumeu înseamnă, cum am zis, pământesc) se va prăbuși definitiv, pentru că Dumnezeu o va distruge. Nu ai statornicie, nici te poți bucura pentru totdeauna de ceea ce se întâmplă în lume: o bucurie contingentă trece și dispare ca umbra, sau pentru că moartea o anulează, sau pentru că survine pe neașteptate o nenorocire.

Dacă vreun idumeu va vrea să construiască propria moștenire și cu necinste va strânge bogății sau va găsi plăcere în mândrii trecătoare, sau va dori să se îngâmfe cu puterea vremelnică, va găsi același Dumnezeu al Universului potrivit și hotărât să-l combată. Cum a scris dumnezeiescul ucenic: „Dacă cineva vrea să fie prietenul lumii, se va face vrăjmaș lui Dumnezeu.”³² El nu va fi în pace niciodată, cum am spus, cu cei care preferă a se da dorinței de lucruri pământești, nici nu va înceta să-i combată. Urăște întotdeauna pe cel rău și îndepărtează de la sine pe cine iubește păcatul.

(Vers. 1, 5)

Și ochii voștri vor vedea și voi veți zice: „A fost preamărit Domnul peste hotarele lui Israel.”

VI. Când veți trece peste aparențe, este ca și cum vi s-ar fi deschis ochii, având în vedere clar ceea ce adineori

v-am zis. Atunci în mod sigur veți fi de acord în a spune că Domnul a fost lăudat și preaslăvit în pământul lui Israel. Descendenții lui Iacob, adică iudeii, au devenit pentru nelegiuirea lor exilați, robi și pradă ușoară a dușmanilor lor; pentru că, după cum am spus, au jignit pe Dumnezeu. Însă după ce Dumnezeu a avut milă de ei, cei care trăiseră într-o condiție de plâns și fuseseră pedepsiți de ajuns, s-au întors la starea originară și condiția lor a devenit mai prosperă. Regiunea se bucura de bunăstare, ei s-au stabilit în orașe, au reconstruit templul, au refăcut zidurile Ierusalimului și s-au întors în starea dorită și implorată. Idumeea însă a rămas pustie, își menținea condiția sa nefericită și nu se redresa la o situație mai bună. Așadar, Domnul a fost preaslăvit în pământul lui Israel.

Trebuie să se știe că, după înțelesul mai tainic, unii din cei care au aflat pe Dumnezeu nu au fost complet distruși, deși L-au supărat și au fost pedepsiți pentru păcatul lor; Dumnezeu simte milă după ce a impus o corectă pedeapsă și din nou readuce la bunăstare. Luptă în schimb fără întrerupere împotriva celor care preferă să nutrească gânduri materialnice și au la inimă doar carnalitatea; împotriva acestora va prelungi vremea mâniei. Spune: „și vor fi numiți hotarele nelegiurii și aceștia popor cu care Dumnezeu s-a războit până în veac”.

(Vers.1, 6)

Fiul își cinstește tatăl, iar sclavul pe stăpânul său. Și dacă Eu sunt tată, unde Mi-este cinstirea? Și dacă Eu sunt stăpân, unde este frica de Mine?, zice Domnul Atotputernic.

VII. Pretutindeni arată că ei au depășit limitele unui mod sănătos de gândire și aleseseră să nu se îngrijească exact de Cel care trebuia să stea mai mult la inimă. E sentimentul natural al fiilor, pe bună dreptate, să dorești slava tatălui. Dacă însă

cineva e slugă credincioasă, își va dori ca domnul său să devină însemnat în orice lucru cunoscut. Așa și el se va împărtăși de fericirea pe care o implică aceasta, se va mândri și va considera totul prilej de bucurie extremă.

Voi, însă, zice, care ar trebui să Mă cinstiți ca tată și să vă temeți de Mine ca Dumnezeu, sub amândouă aspectele ați îndeplinit mult mai puțin datorita voastră: e evident într-adevăr că nu dați cinste Tatălui nici nu aveți frică de Domnul. Unde este cinstea Mea? Unde e frica, dacă refuzați să faceți tot ce e destinat slăvirii Mele și, fără frică de pedepse, vă retrageți din fața poruncilor Domnului? A zis ceva asemănător și prin gura lui Isaia: „Ascultă, cerule, și ia aminte, pământule, că Domnul grăiește: Hrănit-am feciori și i-am crescut, dar ei s-au răzvrătit împotriva Mea.”³³ Trebuie, așadar, să ne îndreptăm a căuta ceea ce dă slavă lui Dumnezeu și să fim harnici în a pune în practică, știind că stă scris: „Eu preamăresc pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine, iar cei ce Mă necinstesc vor fi rușinați.”³⁴ Dumnezeu, Tatăl Universului, va fi slăvit de noi dacă nu ne vom grăbi să facem ceea ce e dulce și plăcut (în ochii noștri, n.tr), ci în schimb vom îndrepta spre El gândurile noastre și vom asculta în orice situație de poruncile Sale. Va fi temut ca Domn dacă ne vom suprima înclinarea spre răutate, din frica de a-L supăra, și vom gândi că înfruntăm fără riscuri examenul tribunalului dumnezeiesc. Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup: ori bine, ori rău³⁵.

(Vers. 1, 7)

Voi, preoții care disprețuiți numele Meu, ați zis: «Cum am disprețuit numele Tău?». Aducând la altarul Meu pâini pângărite! Și ați zis: «Cum le-am pângărit?». Când ați spus: «Masa Domnului este pângărită și

bucatele puse deasupra sunt o nimica toată!).³⁶

VIII. Deplânge cu vehemență neglijența preoților cărora Legea le stabilește: „Faceți pioși pe fiii lui Israel”. În general, de fapt, poporul supus urmează exemplele virtuoașe ale acelor care îl conduc și primește o mare pagubă când îi vede năgrijindu-se de respectul față de Dumnezeu. Și în raport de strânsă legătură cu aceștia suferă neglijența în evlavie și urmează servil căderile învățătorilor. Și pentru ca argumentul să fie adevărat, îl confirmă același Dumnezeu al Universului, zicând: „Pentru că păstorii și-au ieșit din minte și n-au căutat pe Domnul și de aceea s-au și purtat ei nebunește și toată turma ei s-a risipit”.³⁷ Așadar, în genere, slujitorii sfințelor altare se dovedesc imbold pentru alții: în viața onorabilă dacă au ales să trăiască drept și să-L cinstească pe Dumnezeu în modul corespunzător; și îndemn la fapte imorale și nelegiuite, dacă în fața tuturor se dovedesc a fi afectați de asemenea rele. Pentru acest motiv și dumnezeiescul Petru îndeamnă foarte înțelept pe preoți să devină modele pentru turmă.³⁸

Voi – zice Domnul – doar vă făliți de preoție și de fapt disprețuiți numele Meu. Și dacă vreți să știți cum îl disprețuiți, ascultați strigătul: De ce aduceți la altarul Meu pâine pângărită? Dacă răspundeți din nou: „În ce fel le-am pângărit?”, vă voi spune: Pentru că ați crezut sau, mai bine zis, afirmați cu propriile voastre fapte că „masa Domnului e de ocară”. Deoarece trebuie să refacem într-un tablou laolaltă fiecare din lucrurile spuse și să le interpretăm cu precizie, să spunem ce simbolizează pâinea pângărită. Numește pângărită pâinea murdară și impură. Trebuie de altfel știut că, prin voința legiuitorului, în jertfele care se aduceau erau, desigur, jertfe și pâini, dar azime și curate: a dat dispoziție ca cu pâinea dospită să fie împlinită doar „jertfa” de laudă.³⁹ Ceea ce se poate zice în sens mistic, cu privire la asta, am zis suficient în altă parte (cf. Glafire)⁴⁰, totuși acum voi explica în mod sumar,

pentru ca să nu par leneș față de lucruri de așa mare utilitate. Pâinea azimă e simbolul vieții feciorelnice și curate. În sensul acesta scrie Pavel celor convinși în credință: „De aceea să prăzuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al viclesugului, ci cu azimele curăției și ale adevărului.”⁴¹ Și iarăși: „Curățiți aluatul cel vechi, ca să fiți frământătură nouă, precum și sunteți fără aluat; căci Paștile nostru Hristos S-a jertfit pentru noi.”⁴² Hristos îndeamnă stăruitor la rândul Său pe sfinții apostoli cu aceste cuvinte: „Iar Iisus le-a zis: Luați aminte și feriți-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor.”⁴³

Așadar, pâinea azimă e simbolul vieții curate, sfințite și feciorelnice. Cei care ofereau pâine azimă și sărbătoreau „Sărbătoarea Azimilor” după Lege, le aduceau ca chipuri și simboluri ale lor înșiși. Legea spune afară de aceasta că trebuie făcută jertfa de laudă cu pâine dospită – numind în aparență pâine dospită pe cine nu a fost încă curățit cu sfântul Botez și are în sine, ca un aluat, resturile vechii răutăți. Pentru acest motiv: pentru că noi nu alungăm din biserici, când aducem slavă lui Dumnezeu, pe cei care sunt încă catehumeni și nu au învins încă cu sfântul Botez păcatul, ci dimpotrivă, îi luăm colaboratori atunci când săvârșim jertfa de laudă. Spune: „Voi, preoți cei care disprețuiți numele Meu” aducând la jertfelnicul meu pâine pângărită. Așadar, este necesar ca preoții să aibă grijă să nu se întâmple nimic asemănător în Biserica și să știe că îndeplinirea riguroasă a unor asemenea lucruri prea sfinte îl va înveseli pe Domnul, în timp ce neglijența îl va întrista peste măsură. Nu e greu de constatat, pe de altă parte, că asemenea comportament nu va rămâne oricum nepedepsit, întrucât aceștia aud: „voi, preoți care disprețuiți numele Meu”. De fapt neglijența preoților e un fel de dispreț la adresa lui Dumnezeu și greșeala lor e comisă împotriva slavei care I se cuvine și îi este datorată.

(Vers. 1, 8)

Pentru că dacă aduceți ca jertfă o viță oarbă, oare nu-i lucru rău? Și dacă aduceți una șchioapă sau bolnavă, oare nu-i lucru rău? Ofer-o mai-marelui tău, dacă o va primi! Va lua oare aminte la tine?, zice Domnul Atotputernic.

IX. Legea prescria cercetarea animalelor destinate sacrificiului, cu darea la o parte a celor mutilate și primirea doar a celor integre⁴⁴. În timpul proorocului, însă, se aducea la altarul sacrificării orice animal, fără diferențiere și fără verificare, neținând astfel cont de cinstea datorată lui Dumnezeu; dar se ocupau în schimb să strângă cel mai mare număr posibil de animale și să aibă o mare cantitate de berbeci în templu, și poate și în sfântul tabernacul.

Nu e, oare – o, apărători ai Legii! –, victimă de îndepărtat un animal orb, dacă cineva îl aduce la jertfire? Dacă animalul e șchiop sau bolnav, va evita aceasta dojana de a fi adus jertfă o victimă mutilată? Nu considerați aceste animale puțin potrivite și nedemne de jertfire? Dacă, totuși, credeți că lucrurile stau diferit, aduceți-le ca dar de oaspete și cadou unuia dintre cărmuitori. Acesta nu le va accepta și, fără a se simți jenat față de cine le face cadou, nu va găsi de iertat o asemenea faptă, ba chiar se va indigna mult, socotindu-se ofensat. E, așadar, un lucru foarte clar, de nesugerat, a îndrăzni să oferi lui Dumnezeu ceea ce nici măcar semenul nostru nu ar accepta. Pentru noi acesta este un păcat grav: când vrem să oferim ceva lui Dumnezeu și căutăm, imprudenți, ce avem mai urât și de mai mică valoare, fără a ne gândi absolut deloc că și Cain nu aducea o jertfă acceptabilă, pentru că nu jertfea în mod corect, ci după ce și-a reținut pârga și lucrurile cele mai bune, gâșea de cuviință să slăvească pe Dumnezeu aducându-I lucruri de mai mică valoare. Dar Dumnezeu Universului nu S-a uitat spre darurile lui⁴⁵. Pentru că nu

consideră că neglijența celui ce jertfește este un respect adus Lui. Legea nu permitea să intre la sacrificat animale oarbe, oloage și bolnave; orbul reprezintă simbolic pe cei care nu au în inimă iluminarea dumnezeiască; ologul pe cei care nu știu să înainteze corect în faptele cele bune; bolnavul pe cei care fără multă grijă, cu nebagare de seamă, moleșit și neglijent, zic că slujesc pe Dumnezeu. A spus într-un loc, prin gura profetului: „Blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebagare de seamă”⁴⁶. Este de aceea necesar ca noi să avem mintea luminată, ca aceasta să înainteze corect și să fie viguroasă. Pentru că atunci vom fi plăcuți și sfinți la judecata lui Dumnezeu Care iubește virtutea.

(Vers. 1, 9)

Și acum, împăcați-L pe Dumnezeuul vostru și rugați-vă Lui. Dacă voi ați făcut acestea, „să mai îngădui oare prezența unora ca voi lângă Mine?”, zice Domnul Atotputernic.

X. Îndeamnă nelegiuiri la pocăință și spune că trebuie să fie temperată și potolită mânia care s-a abătut asupra acestora. De fapt El e bun: sprijină pe cei ce cad⁴⁷, vindecă pe cei zdrobiți⁴⁸, face să se întoarcă pe cine s-a pierdut.⁴⁹ Spunând: „îmbunați pe Dumnezeuul vostru” face să se înțeleagă, foarte potrivit, că Dumnezeu respinge pe cei care nu evită să-L supere și că aproape îndepărtează privirea Sa de la cei ce nu caută slăvirea Sa, negăsindu-i vrednici de compasiune sau de dragoste, nici de o privire. „Ochiul Domnului stă asupra celor drepți”, cum stă scris.⁵⁰ A spus și unor nelegiuiri prin gura lui Isaia: „Când întindeți mâinile spre Mine, voi întoarce ochii de la voi.”⁵¹ Așadar, păcătoșii trebuie să-L îmbuneze pe Dumnezeu dacă vreodată reușesc să întoarcă privirea Domnului spre ei și să înlăture de la ei suferințele care urmează îndepărtării Sale. Arată cu claritate păcatul preoților și refuză să fie combătut. Nu a minți spunând: „De către voi a fost

făcut acest lucru”)? Practic ați tăcut, spune, când alții au păcătuit, ba chiar ați fost aproape autorii faptelor nelegiuite împotriva Mea: acestea sunt imputabile neglijenței voastre, pentru că niciunul nu mișcă un deget. În orice caz, chiar dacă unii din voi s-au temut să vă acuze pentru fapte, Eu nu voi fi precum unul din voi și nu voi accepta în prezența Mea nelegiuirea. Este o clară asemănare între acest concept și cel davidic: „Acestea ai făcut și am tăcut, ai cugetat fărădelegea, că voi fi asemenea ție; muștra-te-voi și voi pune înaintea feței tale păcatele tale”³². Judecătorul nu ține seama, dar e drept și imparțial, pentru că e Dumnezeu.

(Vers. 1, 10)

Pentru că și printre voi vor fi închise ușile, și nu veți aprinde focul degeaba la altarul Meu.

XI. Foarte potrivit introduce, ca într-o proorocie, anunțul frumuseții vieții în Hristos: vorbește ca și cum ar fi dispărut chipul Legii și al preoției vechi și dădeau să apară preoții adevărului, care vor fi slujitori ai cultului duhovnicesc și vor căuta cu mare avânt slava lui Dumnezeu. Spune că vor rămâne închise ușile pentru ei; pentru preoții după Lege nu va mai fi un miros suav: „Dacă va închide în fața unui om, cine va deschide?” și „dacă El va deschide, nimeni nu va închide, și dacă el va închide, nimeni nu va deschide”³³, ori pentru că va fi apărut tabernaculul cel mai adevărat, adică Biserica, și în aceasta nu vor intra cei care vor fi încă preoți după Lege. Excluși pentru necredința lor, vor rămâne afară și nu vor avea acces la lucrurile sfinte. Este clar din vorbele Domnului proorocite prin profetul Osea că aceștia au decăzut din serviciul divin: „Că zile fără de număr fiii lui Israel vor rămâne fără rege, fără căpetenie, fără jertfă, fără stâlp de aducere aminte, fără efod și fără terafimi.”³⁴ Așadar, când zice că pentru aceștia vor trebui să fie închise ușile, pentru că Biserica nu-i primește, schițează, după părerea mea, termenul cultului după Lege și sfârșitul preoției ce ține de aceasta: nu

vor mai fi niciodată sacrificate oi, iar Dumnezeu Universului va fi onorat cu jertfe nesângeroase.

Deoarece adaugă: „Nu veți aprinde în zadar altarul Meu”, spunem că a vorbit cu discreție. Vrea să facă să se înțeleagă în final că au fost chemați la preoție și la aprins focul pe altar nu pentru a mișcarea slava Celui care i-a chemat, ci pentru că aducând slavă în modurile potrivite, obțin și privilegiile preoției. Cei care nu s-au gândit la așa laudabile preocupări și nu au evitat, pentru respectul ce trebuie adus serviciului divin, să-L supere pe Dumnezeu, sunt în final pedepsiți pe bună dreptate. Și are perfecția dreptate, vină nu mică e să socotești lucru demn de nici un respect participarea la darurile lui Dumnezeu și să respingi în mod foarte prostesc omagiile Sale.

Esau a fost numit pământesc și sâtul, tocmai pentru că și-a vândut dreptul de întâi născut pentru un blid de mâncare.³⁵ De aceea, când zice: „Nu veți aprinde în zadar (focul) la jertfelnicul meu”, vrea să facă să se înțeleagă că preoția nu e fără plată, dar nici fără pedeapsă, dacă cineva nu se apropie de aceasta în modurile și mentalitatea potrivită. Trebuie să se știe, însă, că textul ebraic are un sens diferit și o dispunere diferită a cuvintelor. Spune, de fapt: voi și Leviții și preoții care ocupă poziția cea mai înaltă la templu, propuși de voi a închide porțile (templului), nu veți aprinde în zadar jertfelnicul meu, deci nu veți lucra fără recompensă serviciul sau preoția, pentru că poporul vă va aduce zeciuiele, pârga, jertfa de mulțumire.

Așadar, pentru că au fost disprețuite darurile lui Dumnezeu și nu li s-a dat acestora atenția deosebită:

(Vers. 1, 11)

Nu-Mi mai pasă de voi, zice Domnul Atotputernic, și jertfă nu voi mai primi din mâinile voastre! Căci de la răsăritul soarelui până la apus numele Meu este

slăvit printre neamuri și în tot locul se aduce tămâiere numelui Meu și jertfă curată, căci mare este numele Meu între neamuri, zice Domnul Atotputernic.

XII. Refuză de acum deschis punerea înaintea a jertfei după Lege, aproape încetează a-i mai iubi pe iudei, consideră neplăcută preoția și inadmisibil simbolul, adică boii și fumul de tămâie, pentru că nici măcar în principiu acesta nu era scopul Său. Ne-o spune și prin gura altor profeți; a spus prin gura lui Isaia: „Ce-mi folosește mulțimea jertfelor voastre?, zice Domnul. M-am săturat de ardere de tot cu berbeci și de grăsimea vițelilor grași și nu mai vreau sânge de tauri, de miei și de țapi! Când veneați să le aduceți, cine vi le ceruse? Nu mai călcați în curtea templului Meu! Nu-mi mai aduceți daruri zadarnice! Tămâierile îmi sunt dezgustătoare; lumile noi, zilele de odihnă și adunările de la sărbători nu le mai pot suferi. Însăși prăznuirea voastră e nelegiuire!”⁵⁶. Și prin gura lui Ieremia: „Așa zice Domnul Savaot, Dumnezeuul lui Israel: arderele de tot ale voastre adăugați-le la jertfele voastre și mâncați carne; că părinților voștri nu le-am vorbit și nu le-am dat poruncă în ziua aceea, în care i-am scos din pământul Egiptului, pentru arderea de tot și pentru jertfă.”⁵⁷ Legea era o schiță și o anticipare a cultului duhovnicesc și adevărat; legiuiri omenesti, cum scrie dumnezeiescul Pavel, valide până în vremea în care vor fi îndreptate.”⁵⁸ Timpul îndreptării nu e altul decât cel al menirii Mântuitorului nostru, când se zice că a fost anulat primul legământ, pentru că nu era fără reproș; acesta devine vechi și a fost căutat locul celui nou și al doilea legământ, care este scutit de orice rușine și vină. Prin acesta a vorbit de fapt Cel care a fost numit și „Înger de mare sfat”.⁵⁹ Pentru aceasta El spunea: „Nu vorbesc de la Mine, ci Tatăl care m-a trimis El mi-a și poruncit ce trebuie să zic și să vestesc.”⁶⁰ A spus deci dar preoților Legii că ei nu sunt agreați și că nu este mulțumit de aceștia, care aduc jertfe (în aparență

și în simboluri), și că nu va accepta sacrificiile lor. Prevestește în schimb că mare și strălucitor va fi numele Său printre oamenii de peste tot pământul și că, în orice loc și de către orice neam, vor fi aduse în numele Său jertfe pure și nesângeroase, pentru că preoții nu-L vor subaprecia niciodată nu-l vor fi neglijenți în slujirea cea duhovnicească, ci o vor face cu grijă, bunătate și sfințenie, după ce s-au îngrijit să jertfească parfumul tămâierilor inteligibile, adică credință, nădejde, dragoste și podoabele faptelor bune. Aceasta foarte sigur după ce s-a împlinit jertfa cerească datătoare de viață a Lui Hristos, prin intermediul căreia moartea a fost nimicită și același trup stricăcios și pământesc s-a îmbrăcat în nestricăciune.⁶¹

(Vers. 1, 12)

Voi însă îl spurcați când ziceți: «Masa Domnului este pângărită, iar bucatele Lui așezate deasupra, o nimica toată!»

XIII. Și cu aceste cuvinte arată că cei chemați dintre neamuri vor fi mai buni și mai corecți decât israeliții. În comparație cu aceia, într-adevăr, vor fi sacrificii curate și tămâie parfumată, și mare va fi numele Său „de la răsărit până la apus”⁶². Voi însă nu conferiți altarului marea cinste care I se cuvine lui Dumnezeu. Îl pângăriți spunând: „Masa Domnului este pângărită, iar bucatele Lui așezate deasupra, o nimica toată”. Este posibil ca preoții să nu fi spus astfel de cuvinte, dar cu aceleași fapte confirmau acest lucru, exact ca „Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu!”⁶³ Stricatu-s-au oamenii și urăți s-au făcut întru îndeletnicirile lor. Nu este cel ce face bunătate, nu este până la unu. Din aceste lucruri se recunoaște disprețuitorul: chiar dacă nu „proferează” cuvinte, cu faptele sale și cu sminteala sa el a strigat: „Nu este Dumnezeu!”. Cei care trăiesc ca și cum Dumnezeu nu i-ar

privi și fac orice lucru în mod nechibzuit și împlinesc în mod absurd ticăloșii, cu aceleași fapte și activități, neagă pe Dumnezeu. În același fel, cei care nu s-au străduit să rezerve Sfântului Altar venerația potrivită datorată acestuia, prin intermediul celor ce urmează spun: „Masa Domnului este pângărită”. Așadar, în aceste lucruri trebuie evitată neglijența, și dacă vreunul nu va dori să se comporte așa, va auzi pe Domnul sigur zicând: „Nu-mi mai pasă de voi și jertfă nu voi mai primi din mâinile voastre”. Niciunul, dacă e sănătos la minte și conștiință, nu poate pune la îndoială faptul că e un lucru îngrozitor să jignești pe Dumnezeu.

(Vers. 1, 13)

Și ați zis: „Acestea sunt din trudă grea”, dar eu le-am spulberat, zice Domnul Atotputernic. Aduceați lucruri de furat, vite șchioape și suferinde; și, dacă le veți aduce jertfă, oare le voi primi din mâinile voastre? Zice Domnul Atotputernic.”

XIV. Ceartă aspru preoții, întrucât nu se îngrijeau să cerceteze animalele oferite sacrificării ci, cu neglijență și fără nici un control, acceptau animale șchioape, oarbe și bolnave, chiar dacă Legea rânduisese în mod clar să fie refuzate animalele mutilate. Dacă, pe urmă, din întâmplare vreunul din preoți alunga pe cine aducea la sacrificat animale nefolositoare, cei care le ofereau insistau, aducând ca pretext la fiecare pas exilul și afirmând în mod foarte riguros că animalele nu erau de proastă calitate, ci au suferit din cauza drumului, pentru că aceștia se reîntoarseră din Babilonia în Iudeea. Aduceau și animale furate, șchioape și bolnave. Animalele sălbate, câteodată atacând turnele, răneau oile; dacă vreodată, însă, răpeau un animal, păstorul, venind în ajutor, o salva din ghearele lor sau sperindu-le cu lătratul câinilor sau aruncând bâta. Aceasta e animalul furat, acestea erau aduse jertfă

împreună cu cele șchioape, care nu mai puteau paște împreună cu celelalte. Ofereau, între altele, și bolnave, adică cele oricum muribunde, ultragiind mai degrabă decât onorând pe Domnul Universului. Dar Eu „le-am spulberat”, zice Domnul Atotputernic. Și fiindcă ați învățat să faceți sacrificii profanatoare, nu pot accepta ofranda voastră, zice, nici să consider miros bineplăcut jertfele atât de contrare Legii și impure.

Pentru aceasta trebuie să facem sacrificii în mod foarte corect și cu zel și să nu oferim sub nici o formă Lui Dumnezeu animale demne de dispreț, de foarte slabă calitate și de nici o importanță, ci excelențe și alese. Dacă, pe urmă, vreunul se va dăruie pe sine lui Dumnezeu – amintește-ți că fericitul Pavel scria așa: „înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu, și aceasta este slujirea voastră duhovnicească”⁶⁴ – să examineze cu atenție viața sa, să fie un sever examinator al inimii sale. Verifică dacă din întâmplare nu e bolnav, nu are deci în minte lumina adevărului; nu șchioapătează, neavând capacitatea de a merge drept spre orice bine; nu e fructul răpirii sau bolnav. Trebuie într-adevăr ca voi să vegheați, „pentru că vrăjmașul vostru diavolul umblă răcnind ca un leu căutând pe cine să înghită”⁶⁵. Așadar, când ne găsește treji și atenți, fiara trece mai departe. Dacă însă ne vede adormiți și neatenți, ne duce departe, ne face bolnavi, adică slabi, și cu totul incapabili să practicăm virtutea. Feriți-vă și de greutate, adică nu fiți fricoși și nu încetați a fi constanți. Pentru că după cum constanța duce la viață, așa frica la moarte. Aceasta e de fapt pentru noi slăbiciune a sufletului și amorțeală a inimii. Pentru acest motiv fericitul prooroc Isaia ne îndeamnă să ne eliberăm de asemenea rele spunând: „Întăriți-vă voi, mâini slabe, și prindeți putere, genunchi slăbănogi. Ziceți celor slabi la inimă și la cuget: Întăriți-vă și nu vă temeți. Iată Dumnezeu vostru! Cu judecată răsplătește și va răsplăti; El va veni și ne va mântui.”⁶⁶

(Vers. 1, 14)

Blestemat cel care era puternic și avea în turma lui animal de parte bărbătească și juruința lui era privitor la aceasta, dar jertfește Domnului un animal diform. Pentru că Eu sunt un mare împărat, zice Domnul Atotputernic, și numele Meu este strălucit printre oameni.

XV. Aruncă, în final, blestemul împotriva celui care jertfește în mod nelegiuit. Și o face pe bună dreptate, zice: dacă cineva face o făgăduință și are în turmele sale un animal de parte bărbătească fără pată – de ce nu îl oferă pe acela Domnului? – și le alege mai degrabă pe cele care par a fi de nici o valoare, obține singurul rezultat de a-L ofensa pe Domnul.

Noi nu slujim pietre lipsite de sensibilitate, ca cei care sunt în întineric, în eroare și în idolatrie profană, ci pe Dumnezeu omnipotent și creator al Universului, de Care se înfricoșează cerurile, în fața Căruia pământul și toți locuitorii lui se înfloresc. Încă o dată susține marea corectitudine a neamurilor, spunând că față de acestea este ilustru, venerabil și admirabil numele Divinității. Și noi nu încercăm sentimente diferite de acestea! Domnul nostru Iisus Hristos primise și pe centurionul care era idolatru, și spuse: „Adevărat vă zic, în Israel nu am găsit pe nici unul cu o credință așa de mare”.⁶⁷

E blestemat, deci, cine jertfește Domnului animalul bolnav, dacă poate să-L cinstească cu cele mai bune, dacă are în turme, cum abia am spus, un animal fără pată și de parte bărbătească. E de observat că cere pentru jertfa masculi, chiar dacă Legea a rânduit să se sacrifice Domnului și femele.⁶⁸ Să spunem, așadar, că sacrificiile închinatelor lui Dumnezeu cereau o victimă fără pată și de parte bărbătească, care era chipul celui ce făcea ofranda, pentru că Legea cerea ca cei care vroiau să se înalțe la Dumnezeu în miros plăcut

trebuiau să fie valoroși, superiori patimilor și lipsiți de orice pată. Jertfele oferite pentru iertarea păcatelor însă admiteau fără îndoială femela mieilor și a țapilor. Și asta vroia să fie o aluzie la slăbiciunea celor care le ofereau. Femela, într-adevăr, e fără vigoare și inferioară masculilor în putere. Orice păcat, de altfel, e împlinit când mintea e slăbită și nu mai are deloc vigoare spirituală.

Capitolul II

(Vers. 2, 1-2)

Și acum porunca aceasta către voi, preoți: Dacă și acum porunca și dacă nu vă veți pune în inimă nu-Mi veți da ascultare și dacă nu voi schimba în voi trinite asupra voastră blestemul și voi trimite blestem binecuvântarea voastră, [cu adevărat] o voi blestema. Și voi risipi binecuvântarea voastră și nu va mai fi printre voi, căci voi nu [v-o] puneți în inimă.

XVI. Iartă cu bunăvoință păcatele precedente, mărește mila Sa, aproape readucând păcătoșii la „buna creștere” de la început. Asta cred că vrea să schițeze când zice cu folos: „Acum porunca aceasta către voi, preoți”. Amenință, însă, mai departe, că dacă nu vor vrea să facă ceea ce trebuie să facă, să pună în inimă și să țină în minte cunoașterea proorociilor dumnezeiești, dacă nu vor fi mai buni decât înainte și nu vor căuta slava lui Dumnezeu, fără să mai disprețuiască altarul și împlinind cu curățenie și fără greutate practicile stabilite de Lege, îi va blestema sub orice aspect și-i va supune mâniei dumnezeiești. Cred, pe de altă parte, că acel: „Voi blestema binecuvântarea voastră și o voi risipi” semnifică poate că binecuvântarea – prosperitatea, recoltele îmbelșugate, pământurile fertile și înfloritoare, numărul animalelor care va crește peste măsură și aceștia nu vor suferi vătămări fizice – dacă este retrasă, situația va evalua în sens complet opus;

prosperitatea va dispărea cu totul, ba dimpotrivă, vor precumpăni lucrurile în care este foarte evident că s-au împotmolit.

Asta e în ce privește situațiile sensibile și întâmplătoare. Trebuie însă știut că dacă cineva nu vrea să fină în minte poruncile dumnezeiești, toate bunurile duhovnicești se vor preschimba în nimic și nu va avea nici un rod al vieții duhovnicești: va rămâne lipsit de binecuvântarea cerească dată de Domnul, va cădea în blestem și în pedepsele ce urnează acestora. Așadar, trebuie să căutăm slava lui Dumnezeu. Și Același Mântuitor ne-a învățat modul în care să o facem corect, spunând: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”⁶⁹. Atunci vom primi binecuvântarea deplină și strălucirea de neclintit, ne vom bucura de bogăția roadelor duhovnicești și plini ochi de orice bine, vom trăi o viață adevărată și înaltă.

(Vers. 2, 3-4)

Lată, Eu vă desprind umărul și vă voi împrăștia balegă pe fețe, balega sărbătorilor voastre; și vă voi duce și pe voi laolaltă [cu ea]! Și veți cunoaște că Eu am trimis la voi porunca aceasta, pentru că „e un legământ între Mine și Leviți”, zice Domnul Atotputernic.

XVII. Încă o dată în versetul pus înainte este subînțeles ceva ce cred că trebuie să fie afirmat, în mod foarte clar, în favoarea celui care vrea să asculte, care așa va putea să înțeleagă foarte bine ceea ce este simbolizat. Legea mozaică aduce mari laude celui care se apropia de altarele dumnezeiești și săvârșea ritualurile sfinte și îl considera aproape un dumnezeu. Citează, într-adevăr: „Ceea ce le dă Domnul e partea Sa”⁷⁰. Azis într-un loc și dumnezeiescul Pavel: „Priviți

pe Israel după trup: Cei care mănâncă jertfele nu sunt ei *oare* părtași altarului?⁷¹” Era obișnuință să scoți de la fiecare victimă adusă Domnului o spată, pieptul, lobul ficatului, rinichii, măruntaiele, adică vintrele⁷²: în acest mod litera Scripturii indică, în simbol, că este nevoie ca toate visceralele noastre cu care ne-am închinat Domnului în miros plăcut să fie consacrate lui Dumnezeu și sfințite. Aduceau într-adevăr viscerale după ce le curățau de orice impuritate. Spata poate să fie înțeleasă ca simbol al forței. Afirm că noi, tari și valoroși în orice faptă bună, trebuie să căutăm cu înțelepciune acel motiv pe care psalmistul îl întonează la liră: „Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul și toate cele dinlăuntrul meu numele cel sfânt al Lui”⁷³. De viscere și de sacrificiile împlinite după Lege am vorbit, însă în mod particular în alte opere.⁷⁴ Totuși, întrerupând aici de a mai vorbi, vom încerca pe cât ne stă în putere să clarificăm versetul în cauză. Chiar dacă Legea a impus sarcina de a controla victima și de a nu aduce la altar nici o victimă fără a o examina bine, și a îngăduit acelor conducători ai cultului să aleagă părțile victimelor, aceștia neglijau datoria de a controla, ignorau observația așa-ziselor tributuri și nu mai făceau deloc ceea ce place lui Dumnezeu, ci ceea ce doreau ei să facă: poruncind și făcând așa încât poruncile lor să fie îndeplinite, alegeau din victime cămurile care li se păreau lor mai potrivite. De acest lucru îi acuză zicând: „Iată eu vă desprind spata”. Acel „vă desprind” devine „m-am desprins” odată și iarăși vreau ca obiceiul să fie menținut. Am aruncat, de asemenea, sau arunc „balega pe chipul vostru”. Fiindcă aceștia au dezonorat altarul, spune: „Voi împrăștia”, ca și cum ar întoarce ofensa, pentru că spune „Cine M-a disprețuit va fi obiect de dispreț”⁷⁵. Vă voi duce și pe voi laolaltă cu ea”, adică și în acest lucru voi fi mai presus și voi ultragia nelegiuții. Fiindcă ați împlinit în modul vostru legea în privința jertfelor, și în nici un caz nu ați vrut să

acceptați să renunțați la partea permisă și vă pare zadarnic să controlați defectele, veți ști că așa sunt închise pentru voi ușile, adică sunteți excluși și depuși din serviciul divin. De ce am dat porunca aceasta sau ordinul adresat Leviților? Care este scopul? E bine de știut că slujitorii altarelor dumnezeiești trebuie să facă voia Domnului și să lase în urma poruncilor dumnezeiești tot ceea ce, din contră, pare plăcut loruși. În acest mod slujitorii vor fi sfinți și nu vor fi iubitori ai lucrurilor contingente, nici nu vor fi momiți de avantaje mășave.

(Vers. 2, 5 a)

Legământul Meu cu el era un legământ de viață și de pace.

XVIII. Trece la a vorbi despre sfinți și de cei care au fost preoți laudabili și arată că e lucru cu adevărat sfânt serviciul divin dedicat Legii prosperității și fermității pe care le prezic profețiile dumnezeiești. Cum scrie foarte înțeleptul Pavel: „Deci, Legea e sfântă și porunca e sfântă și dreaptă și bună.”⁷⁶ Așadar, când dă a vorbi de Levi, trebuie să fie înțeles în mod corect conținutul, nu atribuit sigur celui care a fost procreat de Iacob și a fost cuprins între cei doisprezece fii ai săi; aceștia nu sunt deloc preoți; vom înțelege însă preoția și același serviciu divin reprezentat în persoana lui Levi. „Era deci, zice, adresat lui, decretul meu de viață și de pace. Legea scrisă în realitate a fost dictată preasfântului Moise. După ce a fost rânduită prin mijlocirea îngerilor”⁷⁷ a fost împărțită israeliților prin intermediul mijlocitorului Moise și conținea un mesaj de viață și de pace pentru cei care vroiau să trăiască în mod corect și să pună ca normă a propriei vieți voința Legiuitorului. Pentru moment, pare că vorbirea indică în manieră neclară contemplarea vreunui din lucrurile mai importante. Celor din vechime, de fapt, le-a fost dată Legea care învăța pe Leviți despre Hristos și reda o imagine și o schițare clară a celor

mai adevărate lucruri. Adevărat e însă Hristos care Este viață și pace⁷⁸ și ceea ce simbolurile mozaice ne descriu. Pentru acest motiv, vorbind iudeilor, spunea: „Dacă ați fi crezut lui Moise ați fi crezut și Mie, căci despre Mine a scris acela.”⁷⁹

Moise era simbolizat în mielul junghiat a paisprezece zi a primei luni, care servea la salvarea celor care cu sângele său Hristos era simbolizat în mielul junghiat a paisprezece zi a primei luni, care servea la salvarea celor care cu sângele său vroiau să ungă ușorii caselor⁸⁰; în juninca roșie și fără meteahnă,⁸¹ a cărei cenușă amestecată cu sânge sfințea pe cei „spurcați, curățându-le trupul”, cum stă este scris⁸²; în pâinea nedospită,⁸³ turturelele și puii de porumbel⁸⁴. Într-un cuvânt, Legea era îndreptată spre contemplarea lui Hristos.⁸⁵ Foarte corect deci e numit Legământul de viață și de pace. Însuflețiți în acesta și prin acesta am avut mai târziu acces la Dumnezeu și Tatăl și trăim în pace cu El prin intermediul ascultării și credinței⁸⁶.

(Vers. 2, 5 b)

le-am dat, ca să se teamă de Mine și să se cutremure, și el se temea și se cutremura înaintea numelui Meu.

XIX. În mod util enumeră podoabele splendide ale preoției dobândite prin intermediul mistagogiei Legii. Trezea, înainte de toate, în slujitorii cultului divin teama de Domnul, făcându-i să se retragă din fața numelui Său, adică făcându-i să se îngrijoreze și să tremure la [auzirea] numelui Domnului și împingându-i să încerce în privința Lui un sentiment de respect, nu superficial ci sânguinos, în afara căruia nimic nu este mai prețios. Stă scris de fapt că „Cine se teme de Domnul stă bine”⁸⁷. Și încă „Frica de Domnul este mărire și laudă”⁸⁸. Așadar, a garantat cui duce la bun sfârșit, cu sfințenie și în adevăr, preoția, o siguranță trainică. Nu spune foarte simplu că aceștia au simțit frică, ci că au fost plini de frică, adică au încercat frica de Domnul cu tot sufletul și cu toată inima: în acest verset, emfaza și răsplata cuvintelor arată celor ce ascultă constanța în virtuți a celor care sunt laudați aici.

(Vers. 2, 6 a)

Învățătura adevărului era în gura lui și pe buzele lui nu s-a aflat nedreptate

XX. Legea poruncește depărtarea de minciună, să se spună lucruri conform [ei] și corecte, și să fie preferată în orice situație o judecată dreaptă și nu strâmbă.⁹⁹ Pare, afară de aceasta, să numească Adevăr pe Domnul nostru Iisus Hristos, a Cărui lege au avut-o pe buze cei care au trăit în mod corespunzător credincioșilor. Chiar dacă, cum am spus, Legea vorbește în simboluri, totuși în acestea era închipuirea Adevărului și schițarea preceptelor evanghelice. Noi vom găsi într-adevăr, puternic în simboluri, cultul duhovnicesc. Și că a fost Legea lui Hristos și aceea descoperită într-o zi strămoșilor noștri prin intermediul lui Moise, o confirmă Mântuitorul, spunând: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc. Căci adevărat zic vouă: Înainte de a trece cerul și pământul, o iotă sau o cirtă din Lege nu va trece, până ce se vor face toate.”

(Vers. 2, 6 b)

În pace și în dreptate a umblat cu Mine și pe mulți i-a întors de la rău

XXI. A fi în pace cu Dumnezeu ce altceva poate să însemne – pentru noi și pentru toți cei care cunosc cuvintele dumnezeiești – dacă nu a vrea să gândești și să faci ceea ce El vrea, nesupărându-L în nici un fel, ci mai degrabă să dorești să ai o comportare preamărită și o viață admirabilă și corespunzătoare cât mai posibil Legii? Așa ne-a vorbit și dumnezeiescul Pavel: îndreptați din credință, suntem în pace cu Dumnezeu¹⁰⁰; cunoscându-L, cinștim pe Acela care e prin natură și în adevăr Domnul. Închinându-ne însă creației, când păcatul nelegiuit și detestabil stăpânea gândurile noastre, ne-am opus Domnului și ne-am aliniat în formație de luptă

împotriva Lui, opunându-ne cu vigoare, rămânând necredincioși și încăpățânați. Ne-o confirmă ucenicul Mântuitorului când spune: „Nu știți că iubind lumea înseamnă a urî pe Dumnezeu? Și că cine vrea să fie prieten al lumii se face vrăjmaș al lui Dumnezeu?”¹⁰¹ Dacă ne vom adresa, în schimb, Dumnezeului Universului, odată șters păcatul, nici un obstacol și nici un om nu ne va putea lua prietenia Sa: ne vom alipi Lui prin intermediul oricărei fapte bune, vom parcurge drumul drept, vom purcede pe calea cu adevărat glorioasă, îndreptându-ne la Acesta și pe noi înșine, și pe alții. Se cuvine ca în această acțiune să fie implicați sfinții slujitori, de care s-ar putea spune, considerând toate argumentele: „umblând drept, a mers cu Mine și pe mulți i-a întors de la nedreptate”. Cine este supus, de asemenea, imită faptele virtuozității a celui care îl călăuzește și cei care continuă pe calea cea dreaptă – salvează pe mulți și în mod foarte ușor, pentru a convinge și abandonată viața destrăbălată și blestemată și comportamentele necuviințioase – preferă să iubească ce este mai bun și mai admirabil, căroră li se adaugă lauda lui Dumnezeu și a oamenilor.

(Vers. 2, 7)

Căci buzele preotului vor păzi știința și din gura lui se va cere învățătura, căci el este solul Domnului Savaot.

XXII. Lămurește în ce fel preotul trimis al Domnului a convertit pe mulți și a continuat conducând la pacea dumnezeiască, spunând că ar fi avut pe buze sau pe limbă știința a tot ceea ce e necesar pentru viață, că a fost educatorul nechibzuților, învățătorul copiilor, și sincer și de încredere interpret al Legii pentru aceea care vroiau să cunoască semnificația, nu răstălmăcind sensul cuvintelor dumnezeiești¹⁰²; iar și nici învățând „dogme care sunt învățături omenești”¹⁰³; iar

ca vestitor al lui Dumnezeu, explicând foarte bine neamurilor aflate în grija lui ceea ce uneori e proorocit în mod ascuns. El nu face cunoscută voia sa, nici nu proorocește discursuri dictate de înțelepciunea sa, ci împlinește poruncile Domnului.

Aș putea spune că aici se verifică veridicitatea a ceea ce e spus în Pilde: „Comori de preț și untdelemn (se găsește) în casa celui înțelept, dar omul cel nebun le risipește”.⁹³ E lucru laudabil la cei care anunță ceva din partea lui Dumnezeu faptul că nu adaugă nimic la ceea ce au auzit, nici nu obișnuiesc să taie ceva socotindu-l de neglijat. Nelegiuirea ceată a fariseilor a căzut prin ignoranță la un asemenea nivel de josnicie, încât învăța învățăturii care erau porunci omenești și anula cu datina lor poruncile dumnezeiești.⁹⁴ De acest lucru i-a acuzat Hristos. Legea este deci de neschimbat: în rest, într-un loc a spus despre cuvintele dumnezeiești că să nu adăugați nici să lăsați nimic.⁹⁵ Așadar, buzele preoților vor păzi cunoașterea Legii. Și o vor vesti, fără să-i adauge nimic. Pentru acest motiv preotul este numit vestitorul Domnului Atotputernic, adică înțeles, chiar dacă are fire omenească: pentru că vestește cu încredere voința Domnului și Legea este cea care îl face să vorbească.

(Vers. 2, 8)

Dar voi v-ați îndepărtat de drumul cel drept și pe mulți i-ați făcut să se poticnească de la Lege. Voi ați stricat legământul Meu cu Levi”, zice Domnul Savaot

XXIII. Compară cumințenia acelor care sunt în slavă cu necinstea păcătoșilor și dojenește răul, stabilind comparații cu virtutea. Cum, într-adevăr, lumina strălucește în întuneric „și puterea se desăvârșește în slăbiciune”⁹⁶, așa și frumusețea virtuții e mai bine pusă în relief dacă i se pune alături vreun rău sau vreun păcat. Unii trăiseră în conformitate cu preceptele religioase, conducându-se în pace pe ei înșiși și pe alții,

fuseseră cu Domnul și desprinseseră pe mulți de la rău. Stăpâneau bine cunoștința și fără interpreți scrupuloși ai legii dumnezeiești. Urnașii lor, însă – discursul e adresat și acestora – au deviat de la cale, s-au îndepărtat de la ceea ce e bine să fie făcut și nu puțină pagubă își aduceau loruși și celorlalți; pe mulți îi făcură să devină șovăitori în credință, adică nesiguri, și foarte slabi în fața datoriei de a alege să trăiască după Lege. Dacă cine conduce se comportă în mod necuviincios, cum se poate crede că cine ascultă nu-l urmează în toate și peste tot și că nu se prăbușește cu cei mai însemnați, cine se bucură de o cinste mai mică și e aproape inferior în perspicacitate? Când preotul care respectă Legea este cucernic, face imitator al propriilor virtuți poporul supus lui; în acest fel se întâmplă și contrariul: dacă au stricat legământul lui Levi, cum se poate crede că aceia care au fost învățați de ei vor socoti Legea prea sfântă?

(Vers. 2, 9)

Pentru aceasta și Eu v-am făcut să fiți de disprețuit și de nimic în fața întregului popor, fiindcă voi n-ați păzit căile Mele, și, învățând legea, ați privit cu părținare la fața oamenilor

XXIV. Revine la a vorbi de păcatele părinților lor și le pomenește vechile greșeli. Deoarece nu fuseseră constanți în îndeplinirea Legii, spune că i-a predat – săraci, umiliți și lipsiți de orice atenție – acelor care îi duceau în robie. Ce pedeapsă nu suferiseră, o, nefericiții? Căror nenorociri nu se făcuseră părtași? Dar, spune dacă vreți să cunoașteți motivele mâniei căzută asupra noastră, veți auzi: „Pentru că voi nu ați păzit căile Mele, ci ați judecat cu părținare într-ale Legii”. În acest lucru constă, cred, stricarea legământului lui Levi: în a nu vrea să urmezi calea vieții după Lege și în a emite hotărâri prea absurde în orice judecată, chiar dacă Domnul spusese foarte

clar: „Nu vei părtini în judecata ta, vei judeca în același mod și pe cel mic, și pe cel mare”⁹⁷ Cu aceste cuvinte spune pentru care motiv au fost lăsați în voia vrăjmașilor și au fost umiliți, și cu aceleași cuvinte aruncă amenințarea exactă care [spune, n.t.] că dacă nu se vor hotărî să trăiască în mod corect, El nu va pune capăt pedepsei lor. Va lovi pe cei care ultragiază Legea cu pedeapsa potrivită și adecvată pentru cei care se comportă în asemenea mod.

(Vers. 2, 10)

Oare nu este un singur părinte pentru noi toți? Nu ne-a creat oare pe noi un singur Dumnezeu? Pentru ce suntem vicleni unul față de altul, ca să pângărim legământul părinților noștri?

XXV. Începând comentariul la [acest] prooroc, am spus că israeliții, după întoarcerea din Babilon și din pământul asirienilor, îngrijindu-se prea puțin de prescripțiile Legii, s-au [întovărașit cu] femeile străine. Sminteala lor ajunsese la un asemenea nivel că și preoții au fost târâți împreună cu alții și socoteau pe femeile cu care erau căsătoriți, care erau din sângele lui Israel, demne de dispreț, le alungară din casele lor și preferau să-și ia de soții femei străine amonite și idumee: de unde a rezultat o mare întinare în Israel. Acele femei de fapt nu abandonaseră uzanțele din patria lor, ci continuau să venerze idoli, adorau oștirea cerului⁹⁸ și, drept rezultat, cei care trăiau cu femei care aveau mintea așa pervertită se spurcaseră și supăraseră pe Dumnezeu. De aceștia se vorbește pe larg în cărțile lui Ezdra.⁹⁹

Domnul Universului îi ceartă pentru că disprețuiesc femeile din sângele Israelului sau din Iuda și se alipesc în mod nelegiuit cu ficele străinilor, deși Legea interzice asemenea unire. Aceia, însă, ținând puțin cont de asemenea precepte respectabile, erau atrași spre plăceri nerușinate de frumusețea femeilor;

sau poate doreau să caute prietenia străinilor, ca să nu le aducă război, pentru că erau de acum prieteni și rude, prin intermediul unor asemenea căsătorii. Ce e acest lucru, dacă nu a jigni pe Dumnezeu cu puțina lor credință, ca și cum El nu ar putea să-i ferească de dușmani sau să-i facă superiori aroganței străinilor?

Acest lucru, în orice privință, întrista pe Dumnezeu. Pentru aceasta, muștrând pe cei care disprețuiesc dragostea corespunzătoare, le spune: „Nu va creat un unic Dumnezeu? Nu e oare Unul singur Tatăl vostru? De ce atunci ați abandonat fiecare din voi propriul frate?” Unul singur este Creatorul tuturor, toți suntem ai Unui singur Domn, Care vrea ca creatura să fie legată în unitate și unire de legămintele de dragoste! Căci dacă vă erau doi domnii și stăpâni, sau chiar mai mult, n-ar fi exclus deloc ca creaturile să fie separate după voința creatorilor și să aibă neînțelegeri între ei, ivindu-se momentul după placul stăpânilor lor. Fiindcă este Unul singur pentru toți, în toți și peste toți Domnul,¹⁰⁰ ce motiv poate fi de discordie? Și fiindcă, afară de aceasta, e și un singur tată după trup al tuturor iudeilor, adică dumnezeiescul Avraam, ce lucru a îndemnat la distrugerea prieteniei? Nu este natural a considera o îndatorire iubirea celor de același sânge? Nu este nesăbuiță să poștești ficele străinilor, disprețuind femeile propriiei nații și stirpei tale, pentru a profana și legământul părinților lor? Aceia îndeplineseră preceptele legilor dumnezeiești în privința femeilor străine. Erau ascultătorii preceptului: „Nu vei da pe fiica ta fiului lor; nu vei lua pe fiica sa pentru fiul tău. Pentru că îl va îndepărta pe fiul tău de Mine și îndepărtându-se va sluji alți dumnezei”¹⁰¹ Aceștia, în schimb, nedând vreo importanță vreunui precept dumnezeiesc, au călcat în picioare Legea și, pe cât îi privește, au infirmat și profanat legământul, întristând cu încălcarea legilor pe Acela care este Cel mai Bun. Parcă luat prin

surprindere de o asemenea situație, observând femeile din sângele lui Iuda oprimare de o ură nedreaptă, adaugă: „Iuda a fost lăsată de izbeliște”; și printre locuitorii Ierusalimului – incredibil –, spune, nu printre asirieni, nici persani, elamiti și dușmani vecini; pentru însuși Israel și pentru locuitorii Ierusalimului, Iuda a devenit detestabil și odios, adică stirpea lui Iuda și nefericita mulțime a femeilor descendente din el.

Trebuie să se știe că numește Israel cele zece triburi care locuiseră în Samaria înaintea anilor robiei, acelea pe care primul le-a deportat – în Asiria și Media – Salmanasar.¹⁰² Numește locuitorii ai Ierusalimului pe aceia pe care îi făcu prizonieri Nabucodonosor în timpul ultimei captivități; pe aceștia, (odată n.tr.) incendiat Ierusalimul și același templu al Domnului, îi deportă în Babilonia.¹⁰³ Îi ceartă sau, mai mult, îi acuză cu duritate, pentru că abandonând femeile iudee au luat cu ei, încălcând Legea, femeile străine, cu toate că, după cum abia am spus, se agățau cu scrupulozitate de obiceiurile părintești și erau încă adâncite în noroiul idolatriei.

Și noi, îndreptați în Hristos, care prin intermediul credinței în El am obținut împărtășirea Duhului Sfânt¹⁰⁴, trebuie să fim atenți să nu ne amestecăm cu cine are mintea pervertită și sufletul nelegiuit și nu are dreapta credință. Aceștia, într-adevăr, sunt străini, vorbesc o limbă străină și spun lucruri perverse. Dacă cineva se va alătura acestora, va fi fără doar și poate mânjit. Pentru că stă scris: „Cel care se atinge de smoală se va mânji”.¹⁰⁵ Și, asadar, dacă este posibil să aibă rodnicie ușoară în Bisericele lui Hristos, pentru care motiv să poate dori, din contră, să fie în comuniune și să aibă de-a face cu sinagoglele sacrilege și să înfurie împotriva lor pe însuși Domnul Universului?

(Vers. 2, 11-12)

Iuda este viclean și urâciune se săvârșește în Israel și în Ierusalim; căci Iuda pângărește templul pe care îl

iubește Domnul și s-a unit cu fiica unui dumnezeu străin. De-ar scoate Domnul pe omul care lucrează așa, oricine ar fi el – martor și apărător – din corturile lui Iacov și din ceata celor care aduc prinoase Domnului Savaot!

XXVI. Spune că Iuda a fost urât nu de unul străin, ci de același Iuda, pentru că a profanat Legea cu înclinarea sa spre a iubi femei străine, cu dorința de a obține favorurile lor, și pentru că a preferat lepădarea de Dumnezeu și a adus cinstire idolilor. Unii făcuseră așa, cum am spus, urmând femeile cu care s-au unit, contrar preceptelor Legii, satisfăcându-le orice dorință. Cum s-a întâmplat la Șitim¹⁰⁶, unde cei care fuseseră eliberați din Egipt se uneau cu madianitele¹⁰⁷ sau femeile din Moab. Aceștia căzuseră puțin câte puțin, până la un asemenea punct de nebulie și nelegiuire, de a adera la cultul lui Baal-Peor. Pentru această vină, au murit în mod nefericit.¹⁰⁸

Fără îndoială Domnul Universului urăște asemenea lucruri și implicarea în fapte așa absurde; dacă cine face așa e unul din popor, îl urmărește până va fi nimic afără din corturile lui Israel, adică până ce va fi cu totul dispărut, chiar și amintirea existenței sale. Drept consecință, dacă este blestemat cel care supără pe Dumnezeu și îndrăznește să pună înaintea poruncilor Sale plăcerile lumesti, să nu respingem virtutea, să ținem cont de aceea și să ne silim mai degrabă să facem sufletele noastre strălucitoare cu podoabele ascultării. Așa, Domnul Universului va anula blestemul și ne va copleși cu bunurile blândeții Sale.

(Vers. 2, 13)

Și iată a doua faptă pe care o săvârșiți: spălați cu lacrimi jertfelnicul Domnului, cu plânsete și cu gemete, pentru că El nu mai caută la prinoase și nu mai binevoiește să le primească din mâinile voastre.

XXVII. Foarte multe erau felurile de jertfe prescrise de

Lege. Unele sacrificii erau oferite în mod voluntar, altele erau sacrificii de mulțumire și exista chiar și sacrificiul pentru iertarea păcatelor. Zecuieli, pârgi și taxe de două drahme erau date, în schimb, ascultând de preceptele Legii, preoților. Dar cei care aduceau jertfe benevole aduceau, după cum am spus, animale șchioape, oarbe și răpite (scăpate de la moarte din ghearele animalelor sălbatice), amintind în mod continuu de nenorocirile captivității și vorbind la fiecare pas de distrugerea și de sărăcia rezultată din ele, chiar dacă Domnul Atotputernic după întoarcerea din Babilon îi bucură cu incomparabilă gingășie și le dădu daruri din abundență, de care era firesc să se bucure foarte mult. Aduceau jertfe, deci, mâhnii și în lacrimi, aproape gemând pentru victime, și spunând preoților: „Acestea vin din greutățile noastre, adică nu fără efort, ci prin mii de greutateți cu sudoare și osteneală le-am procurat”. „Atunci – spune – cum pot încă Eu să mai privesc la dar și să doresc ceea ce este dăruit din silă?” Ține de credință să jertfești cu bucurie, ținând sărbătorile cu sufletul vesel. Aceasta, cred, e ceea ce în mod corect spusese Pavel acelor care dăruiau pentru serviciul sfânt: „Nu cu părere de rău sau de silă, căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună.”¹⁰⁹ Drept urmare, dacă vor jertfi cu bucurie, Domnul va privi, va dori și lauda jertfa și, primind-o, o va cinsti și binecuvânta.

Spun pe lângă aceasta că va fi folositor, în perspectiva a ceea ce este indispensabil, să atribuim la versetul în cauză încă un înțeles. Domnul Universului blestema, și foarte îndreptățit, pe cine profana legământul părinților unindu-se femeilor străine, după ce le-au îndepărtat pe cele ale aceluiași neam și condamnându-le adesea fără nici un motiv. Ceartă între altele și pe unii preoți pentru că aveau griji personale în aplicarea Legii. Spunea chiar: „Domnul va nimici omul care se va comporta așa, până ce va fi umilit [și alungat] din

corturile lui Israel și exclus din numărul celor care aduc jertfă Domnului Atotputernic”. Imediat după a adăugat: „Acopereați altarul Domnului de lacrimi, plânsete și gemete pentru greutățile noastre”. Acel „acopereați” trebuie să fie interpretat ca și cum ar spune: „Făceți în așa fel de a umple altarul divin de tânguie și de țipete. De fapt femeile respinse fără motiv și cei care fără milă suportaseră o hotărâre nedreaptă din partea preoților voștri stăteau în jurul altarului, plângând nedreptatea suferită și vărsând lacrimi din abundență și de nestăpânit pentru pedepsele ce le-au fost hotărâte. Atunci cum pot să mai privesc încă la jertfă spune sau să o doresc din mâinile voastre?” Cum este adevărat ceea ce este scris în cartea „Pildelor”¹¹⁰: „Căștigul de la desfrânare să nu-l duci în casa Domnului pentru împlinirea vreunei făgăduințe. Așa nu va fi considerat curat și fără greșală preotul, dacă ignorând preceptele dumnezeiești și călcând în picioare prescripțiile cu privire la jertfe, aduce jertfa ca și cum nu ar fi supărat pe Domnul în nici un mod. Este, însă, lucru cumplit ca să jertfești Domnului fără a-ți spăla mâinile. Afirm că trebuie să slujească la o slujbă dumnezeiască așa adânc doar cei care sunt curățiți cu toată grija, după puțința fiecăruia.

(Vers. 2, 14-15)

Și de ziceți: „De ce?” Din pricină că Domnul a fast martor între tine și femeia tinereților tale, față de care tu ai fost viclean, deși ea era tovarășa ta și femeia legământului tău. Oare nu i-a făcut El ca să fie o singură făptură cu trup și suflet? și această făptură întrunită ce năzuiește ea? Urmași de la Dumnezeu! Păstrați-vă deci viața voastră; iar tu nu fi viclean cu femeia tinereților tale.

XXVIII. Deoarece Domnul le imputa în mod continuu asemenea lipsuri și îi sfătuia să iubească femeile propriului

neam, să abandoneze pe cele străine și să evite căsătorii pe care Legea le interzicea, spuneau nebunește: „Ce altceva caută Domnul dacă nu fii?”¹¹¹ A fost rânduit, spune, prin intermediul lui Moise: „Nu va fi bărbat nici femeie steapă în Israel”¹¹². Pe lângă aceasta, Domnul Universului a spus într-un loc lui Avram: „Voi înmulți seminția ta, și va fi numeroasă ca stelele cerului”¹¹³. Așadar, spune, intenția dumnezeiască țintește în popor și în procrearea fiilor, până ce prin intermediul acestuia se împlinesc perfect recunoștința promisiunii făcute lui Avram. Și că asta se întâmplă cu femei străine sau cu cele de același neam este indiferent în ochii Lui Dumnezeu, căci într-adevăr promisiunea se împlinesc. „Ați spus – zice: Pentru care motiv Domnul a fost martor între tine și femeia tinereții tale pe care ai părăsit-o?” Deci, dacă vreți să spună de ce a fost martor și porunci de a nu alunga femeia cu care s-au unit în legământul conjugal, voi răspunde: Gândește-te „de ce (soția) ta este femeia legământului tău”, adică carne din carnea ta¹¹⁴ și legată de tine după Lege, și Domnul nu a creat-o în alt mod. Este totuși, după părerea mea, „parte a duhului tău”, și bărbatul e ca amestecat trupește și sufletește cu femeia legată de el după Lege. Și cum au devenit un singur suflet, așa într-un oarecare mod au devenit și un singur suflet, pentru că îi (înfrăsoară) dragostea și îi unește în umanitate Legea dumnezeiască. Numеște, deci, femeia parte a sufletului bărbatului și aproape parte a sufletului său, pentru unirea aproape într-o singură ființă, spun, că dă unanimitatea în iubire. Nu acuzați, pentru aceasta, pe Domnul, trecând peste limitele prudenței (rațiunii), că poate acuza pe nedrept pe cei care alungă din casa lor pe femeia tinereții lor, tovarășă, consoartă a legământului și a duhului, unită de ei în trup. Eu cred, în schimb, că înțeleptul Pavel pornind de aici a scris credincioșilor în Hristos: „Te-ai legat cu femeie? Nu căuta dezlegare”¹¹⁵. Și Mântuitorul a spus într-un loc: „Eu însă vă spun vouă: Că oricine va lăsa pe

femeia sa, în afară de pricină de desfrânare, o face să săvârșească adulter, și cine va lua pe cea lăsată săvârșește adulter.”¹¹⁶ Saducheilor care doreau să știe: „De ce Moise a poruncit să se dea carte de despărțire și să se alunge soțiile?”, răspunde: „Moise a permis acest lucru pentru învârtsoarea inimii voastre; dar la început nu era așa, pentru că Creatorul i-a făcut bărbat și femeie. Omul deci să nu despartă ceea ce Dumnezeu a unit”¹¹⁷. „Păstrați-le în duhul vostru și nu le abandonați”. Fiindcă Legea a stabilit clar și explicit ce este permis, pentru cine voiește, să dea soțiilor carte de despărțire și să se elibereze de acestea, fără să audă obiecții, pare aproape că – prin gura profetului, care supune judecării și impută vina de ilegalitate cui îndrăznește să ia soție și să ne separe de ea – Domnul se opune vechilor profeți. Cu multă pricepere, însă, în acest verset arată că vechiul precept nu e sigur zadarnic, ci că, totodată, nu permite nimănui să-și facă vreun pretext pentru comportamente rele. Spune: nu pentru că Legea v-a permis să dați cartea sunteți fără vină, ci când o dați pentru a vă uni cu femeile străine; chiar dacă este îngăduită repudierea soției, și Legea o permite, uitați-vă, în duhul vostru de a abandona femeile tinereții voastre”. Pentru că aceasta este mai bine, chiar dacă Legea a permis repudierea celor ce o doresc.

(Vers. 2, 16 a)

Iar dacă urând-o, ai alunga-o, zice Domnul

Dumnezeul lui Israel.

XXIX. Adică, dacă consideri demnă de laudă și oportună repudierea, de ce ai scris că o urăști și o alungi?

(Vers. 2, 16 b)

„Nelegiuirea va acoperi gândurile Tale, zice Domnul Atotputernic, păziți-le în duhul vostru și nu le abandonați.”

XXX. Cu alte cuvinte: dacă o piele nelegiuită și necurată înfășoară gândurile tale și ura e un pretext vulgar și te arată mai degrabă sedus de frumusețea altora și dormi să te unești cu femeile străine, „păstrează-l, nu o abandon-i”, sau vei fi blestemat în mod ireparabil. A zis: „Domnul îl va nimici pe omul care se comportă așa, până ce va fi umilit și alungat din corturile lui Iacob și dintre cei care aduc jertfă Domnului Atotputernic”.

Aceasta pentru cât privește aspectul evident și normal al vorbirii.

Trebuie, de aceea, să se păzească și cei chemați la credință prin intermediul sfințirii de a fi atrași la ereziile sacrilige, cum sunt [atracți] spre femeile urâte de Domnul și străine. La sfârșiturile fecundității spirituale, învățătura pură și ireproșabilă a maeștrilor Bisericii e, într-adevăr, suficientă să-i facă să devină părinți de fii demni, care produc foarte inteligibil, dintr-o bună înțelegere, frumusețile iubirii pentru Dumnezeu.

Tomul al II-lea

(Vers. 2, 17)

Voi obosiți pe Domnul cu vorbele voastre. Și mai ziceți: „Cum îl obosim?” – Când ziceți: „Cel ce face rău este bun înaintea Domnului și de unii ca aceștia are El plăcere!” Sau: „Unde este Dumnezeul dreptății?”

XXXI. Am zis (mai) înainte că nu doar pentru un singur motiv, ci pentru mai multe, S-a (întristat) cu Leviții Domnul Universului. Muștrând lășitatea preoților, spunea: „Aduceți la sacrificat animale furate, șchioape și bolnave”.¹¹⁸ Adăuga: „Ați judecat cu părtinire într-ale Legii”.¹¹⁹ Foarte probabil, respectând și arătând un respect nepotrivit în comparație cu unii care se apropiu de ei, aceștia condamnau în mod nedrept

pe cei mai nevoiași, oprimau pe unii nejudicând cu dreptate, după Lege¹²⁰, ci emițând o sentință părtinitoare și nedreaptă; sau poate smulgând proprietăți care nu li se cuveneau absolut deloc: bucurându-se de darurile oferite pentru a-i corupe, abuzând de demnitatea preoțească și arătând aroganța în ce-i privește pe cei care erau în stăpânirea lor. Ducând aceștia o viață așa infamă și din cale afară de contrară Legii, unii din cei care aveau imediat nedreptăți, privindu-i, aproape se uluiau. Aceștia, de fapt, nu suportau nici o dojană din partea Domnului, nici mânia Sa care uneori lovește pe cei care îl respectă puțin și, dimpotrivă, trăiau în plăceri și în bucurie fără control. Atunci, considerând intolerabilă această stare de fapt, și poate nevrând deloc să mai gândească barem din întâmplare la incomparabila blândețe a Domnului, țipară în micimea lor sufletească: „Oricine face răul face bine în ochii Săi și în aceștia El se bucură”, adică, poate cine realizează răul e bun în ochii Domnului și El se bucură de aceia care trăiesc așa josnic. Dacă acest lucru nu este adevărat, spune: „Unde este Dumnezeul dreptății?” Ar trebui chiar ca Acela care conduce dreptatea să nu fie așa de tolerant cu preoții avizi, care pângăresc altarul și sunt foarte ocupați în a face nedreptate, nelegiuire și fapte contrare Legii.

Aceștea (sunt) cauzele impuse de micimea lor sufletească.

Trebuie să se știe că, după semnificația versetului în cauză, cei care vorbesc așa nebunește îl provoacă pe Dumnezeu. Aproape au hotărât să-L dojenească pe Dumnezeu care tolerează și, foarte iubitor, așteaptă întoarcerea acelor care sunt în (înșelare), întoarcerea la virtute a acelor care au căzut în păcat. Pentru acest motiv dumnezeiescul Pavel ceartă pe fricoșii care încă se mai sustrag pocăinței, spunând: „Sau disprețuiești tu bogăția bunătății Lui și a îngăduinței și a îndelungii Lui răbdări, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te

îndeamnă la pocăință? Dar după învârtosarea ta și după inima ta nepocăită îți aduni mânia în ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu.”¹²¹ Deci oricum supără pe Dumnezeu aceia care vor fi pradă a gândurilor așa de prostești, a căror limbă va fi fără reținere în ceea ce îl privește pe Dumnezeu și vor fi subiecți ai păcatului cei care le vor da ocazia de a fi afectați de un asemenea morb. Este nevoie, drept consecință, ca (slujitorii) aleși și chemați la preoție să trăiască în sfințenie și să meargă drept în Biserică. Așa vor ține loc de exemplu de bună creștere și de orice virtute neamurilor supuse lor, care aduc mulțumire Domnului universului, privind cu atenție splendida și extraordinara frumusețe a comportamentului preoților. Acest lucru, după părerea mea, e ceea ce foarte corect a fost spus de Mântuitorul: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri.”¹²² Într-adevăr, cum neamurile se vatămă dacă preoții se hotărăsc să trăiască în manieră opusă (legii), așa vor avea cel mai mare și abundent avantaj dacă din întâmplare îi văd împlinind binele și privindu-i cum trăiesc după cum li place Domnului.

Capitolul III

(Vers. 3, 1)

Întă, Eu îl trimit pe vestitorul Meu și [el] va pregăti calea înaintea Mea; și pe neașteptate va veni în Templul Său Domnul pe care-L căutați voi și îngerul legământului pe care-L voiți voi.

XXXII. În mod foarte oportun aici proorocul a trecut la vorbirea despre taina lui Hristos. Prin lucrarea lui Dumnezeu și Tatăl, Emanuel a fost pentru noi „dreptate, sfințire și răscumpărare”¹²³, curățire de orice pată, iertare a păcatelor,

eliberare de necinste, drum ce conduce la ceea ce e mai bun și mai potrivit nouă și aproape ușă de acces la viața cea veșnică; orice îndreptare are loc mulțumită Lui și a fost anulată mândria și descoperită dreptatea. Și ce minunății nu le-am avut din abundență prin intermediul Său? „Întă, zice, deci, voi trimite pe vestitorul Meu și el va pregăti calea înaintea Mea”. Cu aceste cuvinte pare a-l (înainte-vesti) pe Sfântul Botezător. Și Hristos a zis într-o oarecare parte: „El este cel despre care stă scris: „Întă, Eu trimit înaintea feței Tale pe îngerul Meu, care va pregăti calea Ta înaintea Ta.”¹²⁴ Și Isaia ne-a (reprezentat) persoana sa, zicând: „Un glas strigă în pustii: gătiți calea Domnului, drept faceți în loc neumblat cărările Dumnezeului nostru”. După ce acest lucru se va fi împlinit, spune, și după ce pentru puțin timp va fi predicat cel desemnat (a vesti) asemenea lucruri, „Imediat, spune, va veni în timpul său, Domnul pe care voi îl căutați și îngerul legământului pe care-L voiți”. O confirmă și fericitul Ioan, când le spune celor care se apropie de botez: „Eu vă botez cu apă; după mine va veni un Om căruia nu sunt demn, închinându-mă, să-i dezleg curcua încălțăminte: El vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc”. Vezi, deci, cum imediat după și aproape pe urmele celui care îl preanunța, a purces Hristos, după ce a rămas ascuns tuturor iudeilor, pentru a apărea deodată și pe neașteptate. Așadar, afirmăm că a numit vestitorul Meu sau înger pe dumnezeiescul Botezător, nu pentru firea sa (căci era născut din femeie și era un om asemenea nouă), ci pentru că îi fusese încredințată misiunea de a predica și de a ne anunța. Numele, așadar, vine de la misiune și nu este indicativ al naturii îngerești. Zice că va veni în templul Său, sau pentru că Cuvântul S-a făcut trup¹²⁵ și a locuit ca într-un templu în corpul preasfânt, născut de Sfânta Fecioară; adică într-un om deplin suflet și trup, (pe care?) noi L-am crezut a fi fără egal imediat și după planul Său salvator; ori numește în mod simplu templu orașul,

deoarece e sfânt și închinat Lui, Ierusalimul, adică Biserica simbolizată de acesta. Își arată în mai multe feluri menirea Sa, făcând minuni, „propovăduind vestea cea bună a împărăției și tămăduind toată boala și neputința în popor.”¹²⁶ cum stă scris. Va veni, spune, Domnul pe care voi îl căutați, zicând în micimea voastră sufletească: „Unde este oare Dumnezeu dreptății?” Va veni să învețe precepte superioare Legii, dincolo de simboluri și imagini. Va fi înger al legământului anunțat într-o zi de însăși vocea Dumnezeu Tatălui. Acestea într-un loc le-a spus în cel mai înalt grad învățătorul Moise: „Le voi ridica lor prooroc din mijlocul fraților lor, cum ești tu, și voi pune cuvintele Mele în gura Lui și El le va grăi tot ce-I voi porunci Eu.”¹²⁷ Și fericitul Isaia a afirmat în urmă, foarte explicit că Hristos era înger al Noului Legământ, zicând: „Căci Prunc S-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a cărui stăpânire e pe umărul Lui, și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat.”¹²⁸, cu alte cuvinte a lui Dumnezeu și Tatăl. Pentru acest motiv spunea și: „nu vorbesc de la Mine, ci Tatăl care m-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc.”¹²⁹ Cuvântul Mântuitorului, de fapt, nu era omenesc, ci era adresat de către Dumnezeu și Tatăl prin Fiul său legitim. Era cuvântul Celui care L-a născut, și ne-o confirmă expresia davidică „Cuvânt bun a revărsat inima Mea.”¹³⁰

(Vers. 3, 2)

Și cine va putea îndura ziua venirii Lui și cine se va putea ține bine, când El Se va arăta?

XXXIII. Asemănător întru totul cu acest verset e cât s-a zis prin gura proorocului Isaia: „întăriți-vă voi, mâini slabe, și prindeți putere, voi, genunchi slăbănogi. Ziceți celor slabi la inimă și la cuget: Întăriți-vă și nu vă temeți.”¹³¹ Și iarăși în alt loc: „Iată Domnul Dumnezeuul nostru (vine) cu putere.”¹³² Evidențiind că El va fi foarte sigur alături de ei, – ba chiar e

deja prezent – în mod foarte clar face să se înțeleagă că timpul venirii Sale în această lume nu va întârzia mult. Previne că virtutea mântuitoare nu va fi demnă de dispreț pentru unii, nici suportabilă pentru increduli, zicând: „Cine va răbda ziua sosirii Lui? Sau cine va rezista la apariția Sa?” Numește sosire intrarea Unului născut, întrupat în această lume; a ieși la iveală destăinuirea Sa. În măsura în care fiind Dumnezeu, nevăzut, de fapt, a devenit vizibil când și-a asumat firea noastră. A prevestit și psalmistul acest eveniment spunând prin inspirație dumnezeiască: „Dumnezeu strălucit va veni, Dumnezeuul nostru, și nu va tăcea.”¹³³ „Cuvântul Se făcu trup – cum spune dumnezeiescul Ioan – și veni să locuiască printre noi”¹³⁴, și-și asumă condiția de slujitor. Față de cei care au salutat cu dragoste apariția Sa, nu S-a arătat întru nimic neplăcut ci, dimpotrivă, a fost blând și indulgent și le-a dat lor viața veșnică. A zis într-un loc despre El Dumnezeu Tatăl: „Iată Fiul Meu preaiubit întru care am binevoit. Nu se va certa, nici nu va striga, nu va auzi nimeni pe ulițe glasul Lui. Trestie strivită nu va frânge și feștilă fumegândă nu va stinge până ce nu va scoate, spre biruință, judecata.”¹³⁵ Celor care disprețuiră mântuirea adusă de El și refuzară curățirea prin intermediul credinței, li s-au întâmplat cele mai rele nenorociri. Au murit nefericiți. Pentru acest motiv spunea și mulțimii iudeilor: „Adevărat vă spun că dacă nu veți crede că Eu sunt, veți muri în păcatele voastre.”¹³⁶ A zis Ioan într-un loc: „Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul Lui Dumnezeu.”¹³⁷ El spunea și aceluiași israeliți: „Iată, secura stă la rădăcina pomilor și tot pomul care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc.”¹³⁸ De aceea pentru cei ce nu cred, timpul venirii Sale și al apariției Sale a fost absolut intolerabil și insuportabil. Erau de fapt certați pentru că aduceau la pierzanie sufletele lor și erau ținuiți să moară în

păcatele lor din pricina refuzului lor de a avea gânduri corecte și de a se curăța în minte și în inimă prin intermediul credinței. Cine, spune așadar, va răbda ziua sosirii Lui? Sau cine va rămâne în picioare la arătarea Lui? Adică, cine va fi foarte puternic și tare să reziste și să rămână nevătămat, în ziua venirii Sale în lume (cu siguranță aceea în trup, cu care devine sensibil, cu alte cuvinte vizibil)? Va fi fără îndoială pedepsit în orice mod și va ispăși pedepse amare pentru nebulia sa.

(Vers. 3, 3)

Și El Se va așeza să lămurească și să curețe argintul; El va curăța pe fiii lui Levi și îi va lămurii ca pe aur și argint, și vor aduce Domnului jertfă într-o dreptate.

XXXIV. Discursul înaintea aici bazându-se pe comparații soase din viața cotidiană, dar poate furniza celor mai înțelepți prilejul pentru o interpretare a tainei asupra căreia nu se cade a vorbi. Experții în domeniu probează argintul și aurul arzând cu focul orice impuritate și orice e mai puțin prețios în acestea. Dar focul dumnezeiesc și cerese, adică harul Duhului Sfânt – de către care, chiar și în viață, noi suntem desăvârșiți în duh – dacă pătrunde în minte și în inimă, pentru că Hristos Îl toarnă, fără îndoială înlătură orice murdărie a păcatului și distruge pata căderilor precedente. Face să devină, afară de aceasta, pe aceia care au fost în acest fel curățiți, chiar foarte stimați și îi formează, rațional, spre o viață nouă și-i face vase luminoase, sfințiți și destinați unei folosințe nobile, utili „marilor case” adică Bisericii.¹³⁹

Acest foc dumnezeiesc și inteligibil Îl arăta dumnezeiescul Ioan când spuse: „Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine; Lui nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminte: El vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc.”¹⁴⁰ Să ne amintim că același

Hristos spusese: „Am venit să arunc foc pe pământ, și cât aș vrea să fie acum aprins!”¹⁴¹ Așadar, pentru că israeliții erau foarte încrezători în privința imoralităților sau în joshicia levitelor, ba chiar prin intermediul lor, continuau să-L supere pe Domnul Universului, făcând afirmații calomnioase și având îndrăzneala de a spune: „Oricine face răul este bun înaintea Domnului și de unii ca aceștia are El plăcere!” Unde este deci Dumnezeu dreptății?¹⁴² foarte folositor proorocește că într-o zi va străluci Hristos, care va curăți orice păcat al nostru și va face proprii slujitori prea sfinți, îi va încerca precum focul, ca și cum ar fi aur și argint, făcându-i să devină superiori și strălucitori.¹⁴³ Așa, într-adevăr, în mod absolut, trebuie să fie preoții, cărora foarte corect li s-ar cădea a le fi repetat cu David: „Prinsu-ne-ai pe noi în cursă; pus-ai necazuri pe umărul nostru; cu foc ne-ai lămurit pe noi, cum se lămurește argintul.”¹⁴⁴ Podoaba descendenților lui Aaron era veșmântul de în prescrip de Lege.¹⁴⁵ În schimb, aleșilor în Hristos, destinați preoției, strălucitor, venerabil și sfântă manta e însuși Hristos. Pentru aceasta Domnul și Tatăl spunea despre Biserica (ivită) printre neamuri în cântarea Psalmistului: „Pe preoții lui îi voi îmbrăca cu izbăvire și cuviosii lui cu bucurie se vor bucura.”¹⁴⁶ Hristos însuși este salvarea sfinților preoți, manta demnă de admirație, potrivită chiar și credincioșilor. „Câți – zice – în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și îmbrăcat.”¹⁴⁷

(Vers. 3, 4)

Și va plăcea Domnului jertfa lui Iuda și a Ierusalimului, ca înainte vreme și ca în anii cei de altădată.

XXXV. Se vor consacra, zice, Domnului: asta cred că înseamnă acel „Și vor aduce jertfă Domnului”. Dar ne vom consacra Domnului dacă nu vom mai trăi niciodată pentru noi înșine, vom fi total dedicați iubirii pentru El și cu fiecare

energie, vom dori să ascultăm de poruncile Sale dumnezeiești. A spus ceva asemănător și dumnezeiescul Pavel, apropo de Hristos Mântuitorul nostru: „Unul singur a murit pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze loruși, ci Aceluia care pentru ei a murit și a înviat”¹⁴⁸. Cum descriindu-ne superioritatea comportării sale și arătându-ne sensul tainei lui Hristos, iarăși a spus: Căci eu prin Lege am murit față de Lege, ca să trăiesc Lui Dumnezeu; m-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc. „Căci eu prin Lege am murit față de Lege, ca să trăiesc lui Dumnezeu; M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și Viața mea de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine. Nu lepăd harul lui Dumnezeu.”¹⁴⁹

„Aduceau jertfă, spune așadar, Domnului”, adică se vor dedica voinței Sale, nu se vor îngriji de lucruri pământești¹⁵⁰, nu vor iubi înfățișările nedreptății, nu vor dori să fie aroganți în raport cu nimeni, ci vor aduce, mai degrabă, jertfe de dreptate. Mi se pare că cu multă ascuțime de minte Pavel ar fi spus: „Iar dacă preoția s-a schimbat, urmează numaidecât și schimbarea Legii.”¹⁵¹ Într-adevăr noi, chemați în Hristos, nu mai acceptăm deloc sacrificii făcute cu vărsare de sânge și fumuri, nici nu mai aducem Domnului miei sau iezi, ci sărbătorim în Biserică jertfa inteligibilă în Hristos, sfântă și duhovnicească, și indicând pe El, sfințirea noastră și participarea la viața veșnică, și aducem aromele faptelor bune ca un parfum minunat. Aducându-i jertfă dreptatea, avem credința că vom fi prețuiți. De fapt stă scris: „Cinstește pe Domnul din averea ta și din pârga tuturor roadelor tale”¹⁵². Cred chiar că Domnul Universului se bucură cu adevărat de asemenea sacrificii. A spus, deci, despre cei chemați la profeție în Hristos, că vor fi mai buni decât cei care i-au precedat: pentru că nu vor jertfi capre precum aceia, nici nu vor pângări

altarul aducând pâine pângărită, ci vor jertfi ca miresele Domnului dreptatea și distincția inteligibilă a unui comportament în conformitate cu Evanghelia. Vor oferi astfel un cult plăcut, care pentru nici un motiv nu se îndepărtează de jertfe care se cuvin veșniciei, adică vieții în cer a sfinților duhovnicești care trăiesc zile sau vremuri lungi și eterne. Se vor întoarce și vremurile trecute, adică serviciile divine făcute de sfinți în vremuri străvechi. Slava celor de demult consta în ascultare. Așa Avram își aduse fiul la Domnul [ca jertfă]; „credința i s-a socotit ca dreptate”¹⁵³ și a fost numit prieten al lui Dumnezeu. Așa și Noe construi arca pentru a-și salva casa sa, cum stă scris¹⁵⁴. Deci, spune, „va fi plăcută jertfa lui Iuda”, adică a neamului care are tăierea împrejur în inimă și în duh¹⁵⁵, și acela al Ierusalimului inteligibil, adică Biserica, precum jertfa acelor care se bucură de veșnicie, aceea a sfinților care au fost în secolele precedente, care au devenit plăcuți Domnului mulțumită ascultării și credinței. Vorbește și dumnezeiescul Pavel în Epistola către Evrei, spunând că mulți sunt încredințați prin credință¹⁵⁶.

(Vers. 3, 5)

Și Mă voi apropia de voi ca să vă judec și voi fi martor grabnic împotriva vrăjitorilor, a adulterelor și a celor care jură strâmb, împotriva celor care asupresc pe simbriaș, pe văduvă și pe orfan, apasă pe cel străin și nu se tem de Mine, zice Domnul Savaot.

XXXVI. Și în acest verset discursul porcede după un plan prestabilit. Spuneau în realitate israeliții ignoranți: „Oricine face rău face bine înaintea Domnului și de unii ca aceștia are El plăcere; unde este Dumnezeu dreptății?”¹⁵⁷. Care fusese motivul de multă obraznicie a fost deja spus, cu toate acestea îl mai repetă. Deoarece unii dintre preoți, și printre alte grupuri sociale, cei care erau mai vizati, și erau eminenți prin înaltele

cinstiri aduse lor, s-au dat fără reținere oricărui fel de nebunie și obrăznicie, și părea că Domnul era excesiv de tolerant cu aceștia (este, într-adevăr, bun, iertător, blând și binevoitor), unii spuneau cuvinte dictate în mod exclusiv de micimea lui. El, însă, declară foarte explicit că într-o zi preoții se vor întoarce la virtute, pentru că Hristos le va insufla un nou mod de existență și va fi făcut ca aceștia să aibă un mod de viață moderat și mareț. Afirmă acum că în acel timp nu va primi bine adepții răutății, nu-i va lăuda nici nu-i va lua în considerare, ci, în schimb, va judeca și va pedepsi pe cei care au trăit contrar Legii, spunând: „Mă voi apropia de voi într-o judecată”, adică mă voi arăta vouă ca judecător, voi fi martor năprasnic, adică voluntar, nechemat de nimeni. Și voi condamna pe cei vinovați. Voi rosti judecata asupra acestora și niciunul nu va ascunde păcatele lui, pentru că Eu fiind Domnul, cunosc atât pe cele ascunse cât și pe cele la arătare, și cu această cunoaștere voi aduce mărturie împotriva oricărui păcătos. A zis într-un loc și dumnezeiescul Pavel că într-o zi muritorii se vor prezenta toți la judecător¹⁵⁸ și în mod reciproc „acum îi vor acuza, și acum îi vor apăra, în ziua în care Domnul va judeca cele ascunse ale oamenilor, după Evanghelia mea, prin Iisus Hristos.”¹⁵⁹

Observă cum zice că vor fi judecați fie cei care comit păcate în ascuns, fie cei care le săvârșesc la vedere. Nominalizează în primul rând pe vrăjitoare și pe adultere, apoi pe cei ce jură strâmb. Și acestea sunt păcate oculte, comise în ascuns. Cine ar putea face vrăji în mod public? Sau, cum o adulteră ar putea să vrea să fie văzută de cineva? Eu cred că făptuirea în ascuns este și o preocupare a sperjurilor. Fericitul David, însă, dezamăgește pe acești nebuni, zicând: „Înțelegeți, dar, cei neînțelepți din popor, și cei nebuni înțelepțiți-vă odată! Cine a sădit urechea oare nu aude? Cel ce a zidit ochiul, oare, nu privește?”¹⁶⁰ Nimic nu

scapă vederii Domnului, El singur cunoaște păcatele ascunse și fățișe: și acelea comise în ascuns și aproape cu ajutorul puterilor întunericului. Adaugă acestora și păcatele fățișe, adică neplata lucrătorului, abuzul de putere și asuprirea pe care unii ar putea-o exercita asupra celor mai slabi, îndeosebi asupra văduvelor și asupra orfanilor. Adaugă, iarăși, cei care strâmbă judecata străinului și cei care n-au frică de El. Aceștia sunt, poate, cei care mănesc pe Dumnezeu în moduri diferite decât acelea abia indicate. Voi fi, zice, așadar, judecător și martor gata și din proprie inițiativă, împotriva vrăjitoarelor și adulterelor și împotriva acelor care săvârșesc alte rele. Este posibil ca, în acel timp, unii să obișnuiască să săvârșescă asemenea fapte și că datorită acestora mulți au vorbit urât de Domnul. Deci este nevoie a fi evitate cu acuratețe faptele rele, urmate faptele virtuozose și a dori împlinirea faptelor multumită cărora putem fi plini de orice laudă și îngăduință. Așa se va găsi dispensa de pedepsele pe care mânia dumnezeiască le dă păcătoșilor. Pe lângă aceasta, se va avea o mai mare participare la cinstirile și la slava pe care Domnul o dă acelor care îl iubesc.

(Vers. 3, 6)

Că Eu sunt Domnul și nu M-am schimbat și voi nați încetat să fiți fiii lui Iacov. Din zilele părinților voștri v-ați depărtat de la poruncile Mele și nu le-ați păzit.

XXXVII. Îi îndepărtează încă o dată de gânduri și vorbe nelegiuite. Cum nu e într-adevăr lucru nebunesc, ba chiar absurd, profund sacrileg și pătruns adânc de nelegiuire, a crede că Domnul Universului ar putea să se întoarcă de la a vrea binele vrăjmașului său, a nu mai iubi deloc dreptatea și a fi de acord cu aceia care urmăresc răutatea. Deci, când le veți vedea chemate la judecată pe vrăjitoarele voastre, sau

ghicitoare (de obicei aceste trănăitoare și linguiștoare sunt femei) și pe aceia care săvârșesc alte rele, atunci, spune, veți recunoaște, din aceleași împrejurări, că Eu sunt Domnul Dumnezeuul vostru, și în același timp încă bun și iubitor al virtuții. Nu cunosc, într-adevăr, transformare sau schimbare, ci sunt întotdeauna și în mod neschimbător „Cel ce sunt”; voi, în schimb, cu toate că sunteți descendenți din Iacob, om cucernic și bun, care întotdeauna a urât excesul și a fost slujitorul Domnului, nu ați fost imitatori ai obiceiurilor sale; ați imitat mai degrabă neascultarea și nesupunerea părinților voștri. Aceștia, tocmai pentru un asemenea motiv, au fost luați prizonieri, suferind exilul, și au fost robi ai inamicilor de care erau subjugati. V-ați „îndepărtat și voi de preceptele Mele și nu le-ați urmat”¹⁶¹. Deci Domnul e întotdeauna de neschimb, sădit în bine și fixat în dreptate; aceștia, însă, rămânând neschimbați în bine, au imitat în mod magistral nelegiuirea părinților. Într-un loc Hristos Se exprimă așa: numește în mod foarte corect, van, nebunescul angajament al cărturarilor și al fariseilor. A zis: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că zidiți mormintele proorocilor și împodobiți pe ale dreptilor, Și ziceți: de am fi fost noi în zilele părinților noștri n-am fi fost părtași cu ei la vărsarea sângelui proorocilor. Astfel dar mărturisiiți voi înșivă că sunteți fiii celor care au ucis pe prooroci. Dar voi întreceți măsura părinților voștri. Așadar, este nevoie ca noi, dacă suntem cu adevărat înțelepți și gândim în mod corect, să imităm pe cei mai respectabili dintre înaintași și să evităm să imităm pe cei răi. Pe de altă parte, dacă cineva refuză să o facă, dacă urmează – fără deosebire și fără a se îngriji de încrederea lor – străbunii, va fi în totul, în întregime, asemănător grecilor, care dacă cineva îi blamează, deoarece, abandonată cunoașterea adevărului și neglijată cunoașterea Celui care e prin fire Dumnezeu, venerează pietre și pun în față întotdeauna obiceiul părinților lor.

(Vers. 3,7-9)

Întoarceți-vă către Mine și Mă voi întoarce și Eu întoarce voi, zice Domnul Savaot. Dar voi răspundeți: „Cum să ne întorcem?” Se cuvine, oare, ca omul să înșele pe Dumnezeu? Căci voi M-ați înșelat! Dar voi ziceți: „Cum Te-am înșelat?” – Cu zeciuiala și cu pârga! Blestemul vă atinge, pentru că voi Mă înșelați, voi, neamul întreg!

XXXVIII. După ce i-a reținut foarte corect de la o vorbărie excesivă împotriva lor și i-a indus în a se îndreptăți, pe cât le stă în putință, cu argumente adecvate, cheamă la pocăință păcătoșii zicând că le va da încă foarte binevoitor, distincția obișnuită. Precum acei care doresc să trăiască în afara oricărei reguli le aplică pedepse potrivite, așa și acei care, pentru a spune așa, se întorc înapoi și evită a mai păcătui iarăși, în mod real exaltă foarte profund, înlăturând durerea, cauza de prăbușire. Din ce e cu putință a constata cu ce boală teribilă întinează viața cei care profanează harul pocăinței și-i atribuie loruși în mod fals numele de curați. Și totuși, ne-ar fi mai bine să gândim că a te crede și a te numi pur implică pentru dânsii acuza de nelegiuire extremă? Stă scris, de altfel: „fă tu însuși socoteala ca să te dezvinovățești”¹⁶². Cântă într-un loc și dumnezeiescul David: „Că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu este înaintea mea pururea”¹⁶³. „Niciunul nu e fără de păcat”¹⁶⁴, cum stă scris. Așadar, aceia care suferă de o asemenea boală au nevoie de bunurile pocăinței și de bunătatea cerească care spală foarte bine pe cine este întinat și îndreptează pe cel nelegiuit. Din bunătate cheamă pe păcătoși la pocăință: Celor care îl întreabă și vor să știe în care mod au păcătuit, spune: „Oare va înșela omul pe Dumnezeu? De ce voi Mă înșelați? Acel a înșela desemează a fura, a nu respecta și a crede că înșelătoria va trece neobservată, chiar dacă este vorba de o

faptă rea ieșită din comun. De exemplu, Esau se mânia pe Iacob și, explicând motivul mâniei sale, spuse: „... m-a înșelat de două ori! Deunăzi mi-a răpit dreptul de întâi născut, iar acum mi-a răpit binecuvântarea mea”¹⁶⁵. Va fi, zice, omul, poate, superior lui Dumnezeu și va fura pe cine e omniștient? Pentru ce, atunci, Mă păcăliți?

Socotesc că pentru o interpretare adecvată a conceptelor în cauză trebuie acum relateate unele episoade povestite în cărțile lui Ezdra. Părăsită Babilonia, descendenții locuitorilor Ierusalimului se întoarseră în Iudea și locuiră în Ierusalim. A fost reconstruit templul Domnului și au fost constituite ordinele sacerdotale, cântăreți, psalmiști și păzitori ai ușilor. Ce se întâmplă după aceea? Cei care erau eliberați din sclavie au devenit leneși în a se supune preceptelor dumnezeiești. Nu respectară Legea și fu considerat lucru de nici un preț încălcarea vechii porunci, se dădură la a jertfi în silă și cu îndărătnicie animale oarbe, răpite, schioape sau bolnave. În continuare strângând, atunci când era timpul la câmp, grâul și alte produse, culegând via și storcând măslinile, nu aduceau zeciuiele și pârgile prescrise de Lege, pentru ca ordinele preoțești, având suficiente resurse pentru a trăi, să se poată îngriji exclusiv îndatoririlor încredințate lor de Lege. Așadar, deoarece nu era adusă nici o jertfă, slujitorii altarelor dumnezeiești plecară și așa poporul rămase abandonat: nu se săvârșeau sacrificii nici vreun ritual de slăvire a lui Dumnezeu.¹⁶⁶

În consecință, toate recoltele se stricară, iar aceștia fură asupriți de foamă și ajunseseră la un asemenea nivel de mizerie și sărăcie de a dori să-și vândă până și copii, cui avea din ce trăi, până ce Ezdra, chemat la vederea mâniei Domnului, acuză de aceste greșeli pe căpeteniile Israelului. Oferă așa, cu neplăcere, zeciuiele și pârgi și, într-un sfârșit, preoții se întoarseră în templu pentru a îndeplini slujbele obișnuite.¹⁶⁷

„Pentru care motiv, așadar, zice, Mă înșelați?” Anul s-a sfârșit, fructele au fost culese și aveți încă cu voi zeciuiele și pârgile prescrise de Lege. Zice: „În casa sa va fi jefuirea sa” și e ca și cum ar spune: Ați recoltat din câmpuri în hambare fructele și poate credeți că le-ați pus în siguranță în acele hambare. Atunci, vor dispărea ca și cum acestea ar fi fost prădate. Veți fi asupriți de foamă, cu toate că, zice, ați recoltat cu greu și cu sudoare ceea ce v-ați adunat. Din acest lucru și noi vom învăța, că e un mare păcat a nu aduce Domnului jertfe de mulțumire și a nu considera binecuvântarea Sa pământul fertil pe care ni l-a dăruit. Dacă ne vom comporta în acest fel, El ne va binecuvânta în orice fel și ne va dăruia bunuri din belșug. Dacă însă, făcând răul pe ascuns, vom păstra ceea ce am primit doar pentru petrecerile noastre, nu-i vom face nici pe alții să participe sânguior la darurile Domnului.

(Vers. 3, 10-12)

Aduceți toate zeciuiele la vistierie și să fie merinde în casa Mea și puneți-Mă și pe Mine la încercare, zice Domnul Savaot, și veți vedea că voi deschide, la dorința voastră, stăvilarele cerului și voi vărsa din belșug binecuvântarea, spre binele vostru. Și voi certa, spre binele vostru, lăcusta, ca să nu strice rodul țarinilor voastre. Și via voastră de la câmp nu va rămâne fără rod, zice Domnul Savaot. Și toate neamurile vă vor ferici pe voi, căci veți fi o țară dorită, zice Domnul Savaot.

XXXIX. Iarși iartă păcatele și-i acoperă de orice vină; ba mai mult încă, promite că, după ce le-a iertat și uitat păcatele, le va da ceea ce speră aceștia, și-i va bucura cu atenții superioare oricărui mod de exprimare. Dorește ca aceștia să învețe, prin intermediul experienței și a necazurilor, că abundența fructelor va fi fără doar și poate avantajoasă

pentru ei. Iarăși, dacă nu vor refuza de a face aceasta, promite să dea mare abundență de ploi și o binecuvântare specială, pentru ca să aibă o mare resursă de hrană, și în general să se împărtășească îndeajuns din bunurile pământului: „voi împărți, zice, într-adevăr, pentru voi, pentru a vă face să aveți mâncare”.

Cuvântul *voi împărți* trebuie înțeles ori în sensul de „vă voi pune deoparte” ori ca reprezentare a faptului că orice rod al pământului are o perioadă în care răsare sau devine matur. Promite în mod foarte explicit că rodul pământului nu va suferi nici o stricăciune și că viile vor fi în câmp coapte, bogate în ciorchini și vor da foarte mult vin, zice că vor fi binecuvântați și că va fi numită țară a desfătării, adică demnă de admirație pentru fertilitate și pentru mare abundență de recolte. Așadar, dacă cineva are o inimă milostivă, foarte sigur va cunoaște atitudinea Domnului, va aduna în cer și va mânca fructele ostinelilor sale, cum stă scris¹⁶⁸. Nu va fi precum acel bogat crud și foarte nebun despre care Mântuitorul spune în parabola evanghelică că și-a reumplut casa sa. Acela spunea: „Ce voi face, că n-am unde să adun roadele mele? Și a zis: aceasta voi face: voi strica jirnițele mele și mai mari le voi zidi, și voi strânge acolo tot grâul și bunătațile mele; și voi zice sufletului meu: suflete, ai multe bunătați strănse pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te.” Dar lui, care gândea așa și care nu lua în considerare viitorul, Domnul îi spune: „Nebune! În noaptea aceasta voi cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi?”¹⁶⁹ În consecință, după cum am spus, este copleșit de binecuvântări cine este dornic. Acesta va avea ploi duhovnicești care vor spăla inima sa, și-l vor înveseli pe săturate, va produce fructe întotdeauna diferite și aproape distincte între ele prin cucernicie, remarcându-se acum prin milostenie, acum prin bunătațe, altruism, noblețe sufletească și perseverență: va fi

ca un pământ fertil și bogat în fructe, ilustru vestit și cu adevărat de trei ori fericit fiindcă un nume bun valorează mai mult decât multa bogăție, cum stă scris.¹⁷⁰

(Vers. 3, 13-15)

Aspre sunt pentru Mine graiurile voastre, zice Domnul. Și voi grăiiți: „Ce am spus împotriva Ta?” Și mai ziceți: „Este trudă zadarnică să slujim pe Dumnezeu și ce câștig vom avea din paza poruncilor Sale și că umblăm triști înaintea Domnului Savaot? Dar iată că acum noi fericim pe cei mândri. Și propășesc cei ce săvârșesc fărâdelegi, ba chiar și pun la încercare pe Domnul, și ei scapă!”

XL. Când Domnul dorește să-i corijeze pe acei credincioși care au căzut în păcat, pe de o parte subliniază greșelile, și pe de altă parte ceartă fără a se prefăce și aproape biciuiește cu dojană până ce aceștia, simțind rușine, să se întoarcă la un comportament mai bun și mai folositor. Acuză, așadar, de o altă vină pe evrei și extinde dojana, ca și cum ar fi o vină comună și urmașilor, știind că așa ceva se va dovedi folositor și salutar pentru toți. Câte li s-au întâmplat strămoșilor noștri ca preînchipuiri [ale viitorului] stă scris pentru a ne corecta, după cum spune mult înțeleptul Pavel.

Îi acuză, așadar, pe aceia care nu-și țin în frâu limba și iubesc să cârtească cu vorbe defăimătoare. Spune, într-adevăr: „Ați folosit cuvinte grele împotriva Mea”. Cum cârteau? „Ați zis: Fără de nici un rost e cel care-l slujește lui Dumnezeu și nu este nici un câștig în a vrea să-l respecti poruncile, adică preceptele Legii, și pe lângă aceasta, zadarnic, ziceți, e a-l adresa implorări, adică a-L ruga, pentru a obține ceea ce doriți voi. Cu siguranță Este sincer Domnul Universului, când vorbește așa și-i acuză pe israeliți. Pe de altă parte, ne revine obligația să spunem ce justificare are

păcatul acestor calomnatori. Domnul conducea nenumărate neamuri; dar din toate, alesese neamul lui Israel care a fost numit porțiune, parte, moștenirea Sa¹⁷¹. Uimitor, învăță *Legea* și dădu ajutor prin intermediul profeților. Ce a dat drept răspuns la așa ceva nebunul Israel? Adorau oștirea cerului, aduceau jertfă idolilor, spuneau chipurilor cioplite: voi sunteți dumnezeii noștri¹⁷². În mod foarte corect, măriindu-se pentru așa grave nelegiuiri, Domnul Universului în multe feluri a încercat să-i îndrepte și-i împinse să facă pocăință prin foame, flageluri, lipsuri, lăcuste, gălbinaie, omizi.

Nu dorea deocamdată să lovească cu mână dușmănoasă, ci vroia să-i aducă să iubească pe Acela care e Domn prin natură și în adevăr. Deocamdată prin intermediul fricii izvorâtă din sperieturi și emoții mici. Fiindcă, însă, nu tinură deloc cont de greșelile ușoare și se dădură fără opreliști la orice fel de viciu, i-a făcut să meargă în exil și să cadă în mâna babilonienilor. După ce au fost rechemati în Iudeea, deoarece Domnului i s-a făcut milă de ei, au reclădit orașul, au reconstruit templul și, din nou, deveniră neglijenți; nu-și împlineau voturile, nu urmau preceptele Legii și aduceau zecuieli și pârgi cu încăpățănare: când făceau efortul de a se prezenta la sacrificiu omorau animale șchioape, oarbe și bolnave; nu mai puțin Domnul pedepsea pe aceia care aveau această impertinență cu foamea și infertilitatea. Atunci aceștia – deși era datorია lor, dacă ar fi fost bine intenționați și conștienți de avantajul lor, grăbiți în a servi Domnului cu virtutea – se vâitau nebunește. Văzând popoarele vecine, care nu-L cunoșteau pe Dumnezeu și, dimpotrivă, se închinau la chipuri cioplite și erau adânciți în greșeli mai grave, trăind în plăceri și în lux, spuneau nebunește: „Fără de nici un rost e cel ce slujește Domnului. Cu ce suntem mai câștigați din faptul că am respectat poruncile Sale?”. Noi, cei care respectăm *Legea*, suportăm lipsa și nefericita soartă. Am fost duși în

robie, deși ne-am umilit întotdeauna și am înălțat rugăminți fierbinți Domnului Atotputernic. Cei care, în schimb, nu se comportă așa, nu suferă nici nenorociri, nici supărări. Pentru aceasta îi considerăm fericiți pe străini. „Cei care rezidesc sunt cei care săvâșesc nelegiuiri, s-au împotrivit lui Dumnezeu și s-au salvat”. În multe moduri, într-adevăr, se opun slăvirii lui Dumnezeu cei care sunt în eroare și aduc jertfă idolilor de metal, „zicând unei bucăți de lemn: Tu ești domnul meu! și pietrei: Tu m-ai creat!”¹⁷³. Spune: „Temătorii de Dumnezeu au spus aceasta”. Acuza este deci de călire și El demonstrează foarte clar gravitatea unei asemenea slăbiciuni. Sunt de fapt vorbe născute dintr-o minte bolnavă, vorbe anapoda neplăcute Domnului, proprii unui suflet ieșit din fire, acelea care conțin acuze împotriva lui Dumnezeu. Spune că ascultă discursuri asemănătoare nu cu ușurătate, ci cu atenție: „și a luat aminte Domnul și a ascultat. Duhul Domnului umple universul și e Cel care îmbrățișează orice lucru și orice voce”¹⁷⁴. Așadar, deci, s-a făcut un comentariu împotriva măreției Sale dumnezeiești, iar acesta i se va dovedi aspru și aproape intolerabil, chiar dacă este mult prea iertător. Pentru aceasta a zis: „Ați folosit cuvinte grele împotriva Mea.” Este, deci, datorია noastră a nu ne descuraja în mod excesiv, nici a crede că cine iubește mult virtutea poate părăsi pe cei buni, deși suntem în nenorocire, pentru că Domnul ne conduce către aceasta, pentru binele nostru; trebuie mai degrabă să căutăm cu sârguință în ce lucru L-am supărat și așa să-L liniștim și să cerem mila.

Și dacă unii păcătoși trăiesc în plăceri lumești, bucurându-se de ceea ce este limitat, este bine să punem la originea tolerării lor negrăite Sale planuri mântuitoare.

(Vers. 3, 16-17)

Iată ce zic unii către alții, cei ce se tem de Domnul. Și Domnul a luat aminte și a ascultat; o carte de aducere aminte a fost scrisă înaintea Lui spre binele celor care

se tem de El și caută scăpare în numele Lui. "Și vor fi aceștia pentru Mine", zice Domnul Savaot, "în ziua în care voi face judecată, ca o avere a Mea și voi avea îndurare de ei, precum are un om față de fiul său care îi slujește.

XLI. A luat aminte și i-a ascultat pe israeliți, care îl batjocoreau și care trăncăneau nebunește împotriva Lui. Apoi, în timp ce era oportun să împartă o pedeapsă păcătoșilor și să ceară lămuriri despre nestăpânirea lor în a vorbi în ce-L privește, Domnul trece peste, fără rancioasă, și la acest lucru. Scrie o carte de aducere aminte pentru cei ce au frică de El, despre care presupun că și David spunea Scriitorului cărții: „și toți vor fi scriși în cartea Ta”¹⁷⁵. Este ușor de constatat că și Domnul nostru Iisus Hristos a zis ucenicilor: „Nu vă bucurați că demonii vi se supun vouă, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în ceruri”¹⁷⁶. În mod foarte corect dumnezeiescul David blestemă pe de altă parte pe iudeii ucigași ai lui Hristos cu aceste cuvinte: „Să fie șterși din cartea vieții și să nu fie scriși printre cei drepi”¹⁷⁷. Este scrisă, așadar, o carte de aducere aminte pentru temătorii de Dumnezeu, care vor fi cunoscuți Săi prieteni foarte apropiați în ziua în care îi va dobândi, când Hristos Va ședea pe scaunul Slavei Sale, înconjurat de îngeri: Și va pune oile de-a dreapta S-a, iar caprele de-a stânga. Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii”¹⁷⁸. Atunci îi va alege, adică îi va face aleși, și nu-i va iubi cu siguranță mai puțin decât îi iubesc părinții după trup, care se bucură pentru propriii copii, când sunt în cel mai înalt grad înțelepți și blânzi și nutresc un foarte mare respect pentru părinți.

(Vers. 3, 18)

Atunci vă veți schimba părerea și veți vedea deosebirea între cel drept și cel păcătos, între cel care

slujește pe Dumnezeu și cel care nu-L slujește.

XLII. Doar atunci, spune, când veți fi pus capăt unei asemenea cărți și veți fi înfrânat neînfrânată și proasta voastră limbă, nu veți mai jigni deloc pe Domnul, care iubește virtutea; când veți fi respins beția voastră și veți fi părăsit greșeala, vă veți da seama întru totul, pentru prima oară, de diferența care există între drept și nelegiuit, între cine slujește pe Dumnezeu și cine nu îl slujește. Într-adevăr, nelegiuții și neînfrânați sunt aceia care leapădă de la sine jugul slujirii după placul lor; se vor îndrepta spre pierzanie și spre pedeapsă veșnică. „Acolo va fi plângerea și scrășnirea dinților”¹⁷⁹, cum este scris. Cei buni însă și iubitori de Dumnezeu, cunoscători ai legilor dumnezeiești, dăruți oricărui fel de virtute, însemnați și sfinți, vor avea cununile nestricăciunii; ajunși în lăcașurile cerești¹⁸⁰, vor trăi în comuniune cu sfinții îngeri și deveniți pătași ai slavei lui Hristos, se vor bucura în veac de bunurile „ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit”, după cum stă scris¹⁸¹.

Pe de altă parte, văzând pe cei răi fericiți în această viață, unii sfinți cugetară asupra acestui lucru, și totuși nu ignorau faptul că viața lor se va sfârși în ruină. De exemplu, fericitul Ieremia spune așa: „De voi intra la judecată cu Tine, Doamne, dreptatea va fi de partea Ta, și totuși, despre dreptate vreau să grăiesc cu Tine: „Pentru ce calea necredincioșilor este cu izbândă și pentru ce toți călcătorii de lege sunt în fericire? Tu i-ai sădit și ei au prins rădăcini, au crescut și au făcut roade; Tu ești aproape numai de buzele lor, iar de inima lor ești departe.”¹⁸² Apoi spune iarăși: „osebește-i, dară, ca pe niște oi de junghiat și pregătește-i pentru ziua junghierii; și urm”¹⁸³. Vezi cum a copt gânduri, vorbe, nedumeriri. Cu toate acestea, nu ignora sfârșitul nelegiuților. „Orice om e ca iarba și toată slava sa e ca floarea câmpului”, cum stă scris.¹⁸⁴

Capitolul IV

(Vers. 4, 1)

*Iată, într-adevăr, ziua vine arzând ca un cuprător și-
i va arde. Și toți străinii și toți cei ce săvârșesc nelegiuri
vor fi pleavă, și acea zi venind îi va aprinde, zice
Domnul Atotputernic, și nu va mai rămâne din ei nici
rădăcină, nici ramură!*

XLIII. Vine firesc a ne gândi că înfocată va fi ziua
judecării; a spus-o de fapt unul din sfinții ucenici: „Iar ziua
Domnului va veni ca un fur, când cerurile vor pieri cu vuiet
mare, stihile, arzând, se vor desface, și pământul și lucrurile
de pe el se vor mistui. Dar noi așteptăm, potrivit făgăduințelor
Lui, ceruri noi și pământ nou, în care locuiește dreptatea.”¹⁸⁵

Vă veni, deci, ca un cuprător ziua Domnului și va arde pe
toți străinii, și împreună cu aceștia și pe cei ce săvârșesc
nelegiuri, pentru că una singură va fi pedeapsa dată ambilor.
Observă ce finețe. Acum amintește de străini. Deoarece aceia
îi considerau fericiți și spuneau: „Acum noi ferim pe străini,
și se zidesc din nou toți câți săvârșesc nelegiuri: s-au împotrivit
lui Dumnezeu, dar au scăpat”, spune că aceștia vor fi distruși
în foc deoarece au schimbat slava Lui Dumnezeu și au preferat
să cinstească creatura în locul Creatorului.¹⁸⁶ Deducem și în
alt mod că numește străini idolatrii și pe cei care în orice alt
mod s-au înstrăinat de poporul sfânt și ales, adică ereticii, de
care în mod foarte corect s-ar putea spune: „Au ieșit din
mijlocul nostru, dar nu sunt de-ai noștri. Dacă ar fi fost de-ai
noștri ar fi rămas cu noi.”¹⁸⁷ Aceștia, pentru că au respins
noblețea dumnezeiască și s-au separat de poporul sfânt, ales
și devenit popor agonisit de Dumnezeu¹⁸⁸ (desigur prin
credință în Hristos), vor fi victimele focului care va distruge
totul. Vor avea din partea lui Dumnezeu același tratament
acea care fac nedreptăți, chiar dacă din întâmplare sunt

cuprinși printre credincioșii, aleși și cunoscătorii Celui care e
prin natură și în adevăr Dumnezeu. Acest lucru nu le va fi de
ajuns, de fapt, pentru a se curăți de păcat, dacă e adevărat
că „credința fără fapte este moartă”¹⁸⁹; credința în Hristos
îndreptățește¹⁹⁰ și îndepărtează pata greșelilor precedente,
dar dacă, pe urmă, cineva este găsit neglijent și recăzut în
patimile trupești și lumești, unul ca acesta e ca și cum ar fi
ucis în sine credința, neuinind acesteia nici o faptă virtuoasă și
revenind la vechiul mod nebunesc de viață. De cei care sunt
așa spune dumnezeiescul ucenic: „Căci mai bine era pentru
ei să nu fi cunoscut calea dreptății, decât, după ce au
cunoscut-o, să se întoarcă de la porunca sfântă dată lor. Cu
ei s-a întâmplat adevărul din zicală: Căinele se întoarce la
vârșătura lui și porcul scâldat la noroiul mocirlei lui.”¹⁹¹

Deci, aceeași soartă a străinilor e gătită acelor care fac
nedreptăți. Și aceștia, și aceștia vor fi miriște și, precum
aceasta, vor fi arși odată aprins focul. Cum spune și
Mântuitorul apropo de sfinții secerători, grâul e strâns în jîmîță,
dar pleava e arsă cu foc nestins¹⁹². „Nu va rămâne din ei nici
rădăcină, nici ramuri”: adică nu vor avea nici o speranță de a
renaște la viață – vreau să spun viața dorită în slavă lângă
Domnul, viața duhovnicească în sfințenie și fericire. Într-
adevăr, dacă nu se extirpă rădăcina și nu se retează ramura
în adâncime, rămâne o oarecare nădejde de a renaște: „este
nădejde pentru copac”¹⁹³, cum este scris. Dacă într-adevăr
acesta este udat, va reînflori și ramul nu se va usca. Dacă
însă este scos în profunzime din rădăcini și-i sunt tăiate foarte
radical ramurile, în mod sigur va dispărea pentru el și speranța
de a putea înflori din nou. Deci, în analogie cu plantele, spune
că încetează orice speranță pentru aceia care iubesc păcatul.
Cu toate acestea vestește în mod foarte clar dumnezeiescul
Isaia când spune: „Viermele lor nu va muri și focul lor nu se
va stinge. Și ei vor fi o sperietoare pentru toți.”¹⁹⁴

(Vers. 4, 2-3)

Pentru voi, care vă temeți de numele Meu, va răsări soarele dreptății cu vindecare pe aripile sale. Și veți ieși și veți zbura ca vîteluși ieșiți din staul. Și-i veți călca în picioare pe nelegiuiți, pentru că vor fi pulbere sub picioarele voastre în ziua pe care o pregătesc Eu, zice Domnul Atotputernic.

XLIV. Străluci Cel Unul Născut, Cuvântul Lui Dumnezeu, asupra oamenilor care locuiesc acest pământ și, devenind asemănător nouă, „Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi”¹⁹⁵, radiind cu propriile raze ca un soare pe cei care erau în umbră și în întuneric și turnă în inimile credincioșilor o radioasă licărire a adevăratei cunoștințe a lui Dumnezeu, făcându-i curați, cunoscători și înțelegători a oricărei fapte bune. Ne-a arătat în Sine Însuși pe Tatăl și cu o mistagogie inefabilă ne-a făcut foarte cunoscători și foarte înțelepți, și umplu mintea noastră cu cunoașterea Sa.

Cu toate acestea, și conduși în atare strălucire, „îmbogățiți, cum spune fericitul Pavel, de tot darul cuvântului și de toată cunoștința”¹⁹⁶, acum vedem ca prin oglindă și în ghicitoare¹⁹⁷. Dar când va veni ziua care e desăvârșită¹⁹⁸, vom avea în sfârșit deplina cunoaștere a Lui Hristos, care din nou pentru noi va străluci din cer „și se va desființa ceea ce e în parte”, cunoașterea ca prin oglindă și în ghicitoare, când El va străluci pentru noi cum strălucește pentru cei mai sportiți în învățătură și va reumple mintea de o lumină dumnezeiască și inefabilă și va înveseli cu revărsarea Duhului Sfânt. A spus dumnezeiescul Pavel: „proorociile se vor desființa și știința se va sfârși.”¹⁹⁹ Nu afirmăm însă că vom trece de la cunoașterea parțială la ignoranța absolută, departe de noi această idee. De altfel, cum va putea să nu fie pagubă sufletelor sfinților timpul nădejzii viitoare, dacă aceștia vor trebui să se rupă de ceea ce au, fără să câștige ceva mai bun și să ridice mintea la

ceva mai înalt, pierzând, și mai mult, și ceea ce aveau deja, nu fără greutate dobândit? Proorociile vor dispărea, știința se va sfârși pentru că se va strecura în sufletele noastre știința mult mai înaltă. Ca atunci când într-o casă în care strălucește o candelă care trimite o lumină limitată ochilor celui care vede, dacă cineva bagă o lampă, prin forța lucrurilor face inutilă lumina aceleia, care dispare în fața superiorității celei mai mari. Așa cum strălucirea stelelor devine slabă dacă soarele luminează pământul, așa introducându-se în noi o cunoștință mai strălucitoare, cea mai mică va dispărea. De altfel și Hristos într-un loc a zis sfinților apostoli: Acestea vi le-am spus în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe față vă voi vesti despre Tatăl.”²⁰⁰ Așadar, pentru sfinții care s-au temut foarte mult de numele Domnului și au avut în inimă orice virtute, în această lume Hristos va străluci ca un „Soare al dreptății”, radiind razele cunoașterii celei mai perfecte, slobozindu-i de orice slăbiciune spirituală și separându-i de vechea amărăciune. Asta înseamnă propoziția: „Salvarea în aripile sale”, unde profetul vorbește ca și cum ar fi vorba de un vultur și de puii săi, pe urmele cuvintelor spuse de Moise, apropo de Dumnezeu și de poporul eliberat din Egipt: „Cum un vultur păzește cuibul său, despărțind aripile sale i-a luat”²⁰¹ Va fi, zice, „salvarea în aripile sale”. Într-adevăr, în viața aceasta înspăimântătoare sunt în noi imboldurile cămii: acestea împing mintea spre plăceri nehibzuite, irită în membrele noastre legea păcatului²⁰², care este doborât de purtarea sfinților, dacă le ajută Hristos. Uneori mintea păcătuiește sedusă în alt mod de patimi: predomină sentimente de trufie, dorințe de slavă lumească, impulsuri colerice, iubire de câștig și alte rele. Dar după ce, prin mijlocirea lui Hristos, ne-am îmbogățit de darul Duhului Sfânt²⁰³ și ne-am obișnuit să stăpânim patimile, dacă nu fără sudoare, suntem în posesia luminii întregi a cunoștinței dumnezeiești în legătură cu viața

viitoare, suntem legați de perfecțiunea care dă darul Duhului Sfânt, ne-am eliberat de stricăciune și de patimile trupești, dăm slavă lui Dumnezeu în orice fel, nu avem nimic de a face cu păcatul nici nu suntem chinuți de greutatea vechilor pătimi, ci, la fel cu sfinții îngeri, trăim viața curată și în afara oricărui rău. Stă scris, de fapt, de sfinții care vor uita suferința lor și că aceasta nu va mai locui în inima lor. De aceea spune proorocul, sau mai degrabă Dumnezeu, autorul și iconomul acestor cuvinte: „Vei ieși și vei sălta ca viteii sloboziți din legături”. Precum viteii de lapte care ieșiți din staul vor face ocolul grădinilor, zburdând și răgând în pajiștea înflorită, așa, la timpul convenit, sfinții dezlegați de legăturile suferinței, ale mahnirii, de sudorile și ostenelele acestei vieți, vor ajunge la bucuria pregătită temătorilor de Dumnezeu, călcând în picioare pe cei necurați, care nu vor mai lupta și se vor înfățișa de acum abătuți, învinși și prosternați la pământ, pentru că va fi complet distrusă lupta dusă de aceștia. „Și nu va fi acolo leu, nici fiare cumplite nu se vor sui pe ea și nici nu se vor afla acolo; Acolo va fi cale curată și cale sfântă se va chema”²⁰⁴. Fără luptă, liberă și lipsită de orice necurăție va fi fără îndoială viața sfinților în vremea aceea.

(Vers. 4, 5-6)

Și, iată, Eu îl trimit la voi pe Ilie Tesviteanul mai înainte să vină Ziua Domnului cea mare și strălucită; el va întoarce din nou inima tatălui către fiu și inima omului către aproapele său, ca să nu vin și să lovesc pământul adânc.

XLV. Dovadă a blândeții și îngăduinței Lui Dumnezeu e faptul că, la momentul potrivit, mai întâi va străluci asupra noastră Ilie Tesviteanul, cel care va vesti tuturor oamenilor iminenta venire a Judecătorului. Judecătorul va coborî în slava lui Dumnezeu și Tatăl cu un alai de îngeri „va ședea pe tronul

slavei Sale²⁰⁵, judecând lumea cu dreptate²⁰⁶ și cu siguranță va răsplăti ficăruia după faptele sale”²⁰⁷. Deoarece suntem subjugați de nenumărate păcate, în mod folositor dumnezeiescul prooroc vine înainte, conducând la bună înțelegere oamenii, până ce toți, uniți prin credință, lepădând faptele necugetate, ne decidem să facem binele și așa suntem salvați de Judecătorul care vine de sus. Mai întâi a venit fericitul Ioan Botezătorul, „cu duhul și puterea lui Ilie”²⁰⁸. Dar, cum acesta striga: „Gătiți calea Domnului, drept faceți cărările Dumnezeului nostru”²⁰⁹, așa și dumnezeiescul Ilie va striga că va fi aproape și deja este prezent „pentru a judeca lumea cu dreptate”. Acum probabil unii au idei diferite: tatăl e separat de fiu și fiul de tată²¹⁰. Unul a crezut în Hristos, altul e numărat printre apostoli, alții au călcat în picioare dragostea reciprocă, pentru că au început să se urască și sunt victime ale certelor îndelungi și disputelor asupra oricărui lucru lumesc. Dar proorocul va reface la loc orice lucru, unind într-o singură credință pe cei ce odată erau despărțiți, „îndreptând omul spre aproapele său pentru că Eu să nu vin și să lovesc pământul adânc”, adică cu violență și ireparabil. Mai întâi convinge oamenii și asigură, prin opera lui Ilie, că judecătorul este aproape, pentru că, convertindu-se la virtute, oamenii timpului să îmbunătățească propria viață și să nu cadă [în mâna] unui judecător crud care să-i trimită în flăcări și în „întunericul cel mai din afară”²¹¹, ci să audă mai degrabă „Veniți binecuvântații Tatălui Meu, de moșteniți împărăția pregătită pentru voi de la începutul lumii”²¹².

(Vers. 4, 4)

Anințiți-vă de Legea lui Moise, robul Meu, după cum i-am încredințat lui pe Horeb, pentru tot Israelul, porunci și rânduieli.

XLVI. Sfătuiește încă odată cititorii profetului să se

gândească că predica creștină nu este nouă sau insolită, nici prevestită doar de Maleahi, ci din vechime, de la început, și, pentru a spune așa, din primele momente în care Israel a fost chemat la cunoașterea lui Dumnezeu, când pe Horeb a făcut dumnezeiasca descoperire a legilor. Domnul Universului vorbește din cer, în forma de foc, pe muntele Sinai (unde) apărură stâlpi de fum și flăcări care străluceau ridicându-se și inspirau groază cui le vedea. În jur toate erau întunecate, umbră, vânt năvalnic și sunetul trâmbiței se auzea din ce în ce mai tare²¹³. Atunci, cu ochii în pământ, se apropiară de mediator și călăuzitor (adică Moise) și spuseră: „Vorbește-ne tu, și să nu ne vorbească Dumnezeu, ca să nu murim”²¹⁴. Domnul, în ajutor, spuse: „Bine este ce ți-au spus ei. Eu le voi ridica Proroc din mijlocul fraților lor, cum ești tu, și El le va grăi tot ce-i voi porunci Eu.”²¹⁵

Vezi cum din cele mai vechi timpuri Sfânta Scriptură prevestea pe Hristos? Dacă cineva ar dori să analizeze și figurile Legii, ar găsi descris pe Hristos și taina Sa. Pentru aceasta El le spunea iudeilor: „Dacă credeți în Moise, veți crede și în Mine, pentru că despre Mine a proorocit acela.”²¹⁶ Împlinirea Legii și a proorocilor e de fapt Hristos, pentru Care și cu Care să fie slava a lui Dumnezeu Tatăl și a Duhului Sfânt, în veci. Amin.

Note

- ¹ Alfred Kuen, *Cum să interpretăm Biblia?*, Ed. Stephanus, 2002, pag. 5.
- ² Pr. Dr. Ilie Melnicu-Puică, *Utilizarea Vechiului Testament în scrierile lucanice*, Ed. Performantica Iași, 2005, pag. 177.
- ³ John Breck, *Puterea Cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, EDIMBOR, Buc. 1999, pag. 25.
- ⁴ Sfântul Isidor Pelusiotul, originar din Alexandria Egiptului, a fost dascăl și catehet la Școala alexandrină, retor, filosof, discipol al Sfântului Ioan Gură de Aur și prieten al Sfântului Chiril al Alexandriei. Din unele scrisori ale lui Isidor, ar fi oarecare indicii spre această direcție, dar autenticitatea lor era contestată deja, de Sever al Antiohiei.
- ⁵ Dictionary of Major biblical interpreters, Ed. Inter-Varsity Press, Nottingham, England, 2001, pag. 339.
- ⁶ La Sinodul de la Niceea, episcopul Alexandriei a primit însărcinarea să calculeze pentru viitor timpul când trebuie să se serbeze Paștile în Biserica creștină și rezultatul trebuia transmis întregii Biserici, pentru a fi serbat în aceeași zi în întreaga Biserică, cf. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *Patrologie*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, 2009, vol. II, pag. 69.
- ⁷ Pr. Icon. Stavr. Dumitru Bondalici, *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul și Noul Testament*, Ed. Diecezană, Caransebeș 2005, pag. 200.
- ⁸ Alfred Kuen, *66 în una. O mică enciclopedie biblică*, Ed. Casa literaturii creștine, pag. 201.
- ⁹ *Dictionar enciclopedic de personaje biblice*, Ed. Enciclopedica, Buc. 1996, pag. 185.
- ¹⁰ *Dictionary of Biblical Interpretation*, Ed. Abingdon Press, Nashville, 1999, pag. 110.
- ¹¹ *Dictionar biblic*, Ed. Stephanus, Buc. 1996, pag. 284.
- ¹² *The Oxford companion to the Bible*, Ed. Oxford University Press, 1993, pag. 485.
- ¹³ *Viețile Sfinților Prooroci, Proorocii mari și Proorocii mici ai Vechiului Testament*, Ed. Cartea Ortodoxă, București, 2010, pag. 689.
- ¹⁴ *Ibidem*, pag. 690.
- ¹⁵ John M. Court, *Un Dictionar al Bibliei*, Ed. Penguin, 2006, pag. 365.
- ¹⁶ *Oxford Dictionary of the Bible*, Ed. W.R.F. BROWNING, 2000, pag. 241.
- ¹⁷ *Dictionary of Major biblical interpreters*, Ed. Inter-Varsity Press, Nottingham, England, 2001, pag. 228.
- ¹⁸ Mal. 2, 7; notarea textelor biblice va fi făcută la subsolul paginii. Isaia 9, 5-6.
- ¹⁹ Lev 22, 21 și urm.
- ²⁰ Deut. 24, 1 și urm.
- ²¹ Deut. 7, 3, 4
- ²² 2 Cor. 5, 17
- ²³ Împărțirea pe capitole o urmează întocmai pe cea din J.P. Migne, PG, LXXII
- ²⁴ Ps. 118, 11
- ²⁵ Ieremia 5, 21.
- ²⁶ Psalmul 115, 3.
- ²⁷ 2 Regi 25, 9
- ²⁸ Rm. 9, 11
- ²⁹ Ieremia 1, 5.
- ³⁰ Romani 8, 29.
- ³¹ Ps. 30, 15

- 32 Iac 4,4
33 Is 1,2
34 I Sam.2, 30
35 2 Cor. 5,10
36 Prezența traducere a acestui verset urmează fidel redarea din Patrologia Greacă vol 72. Acest verset apare cu unele adaosuri care lipsesc din traducerea Sfintei Scripturi din țară de la noi. Sfântul Chiril face comentariul acestui verset așa cum este redat el aici (nota traducătorului).
- 37 Ier.10,21
38 I Pt. 5, 1-4
39 Ps.49,23
40 P.S.B. 39, Sfântul Chiril al Alexandriei, Scrieri, partea a II-a, *Glasfite*, EDIMBOR,București, 1992
41 I Cor. 5,8
42 I Cor. 5,7
43 Mt.16,6
44 Lev.22,21
45 Fac.4,5
46 Ier. 48,10
47 Ps. 144, 14
48 Ps. 146, 3
49 Ier. 34,16
50 Ps. 33,16
51 Is. 1,15
52 Ps. 48,21
53 Is. 22,22, Iov 12,14
54 Os. 3,4
55 Evt.12,16
56 Is 1, 11-13
57 Ier 7, 21,22
58 Evt 9,10
59 Is.9,6
60 In.12,49
61 I Cor.15,53
62 Ps.49,1
63 Ps.13,1
64 Rm.12,1
65 I Pt.5,8
66 Is. 35,3-5
67 Mt.8,10
68 Lev 22,21
69 Mt. 5,16
70 Deut. 18,1
71 I Cor 10,18
72 Lev. 1,1-7,38
73 Ps.102,1
74 Sfântul Chiril a tratat în mod amplu problema sacrificiilor veterotestamentare și valoarea lor tipologică în „*Despre închinarea în Duh și în Adevăr*”.
- 75 I Sam. 2,30

- 76 Rom. 7,12
77 Gal.3,19
78 Col. 3,43, Ef.2,41
79 In. 5,46
80 Ieș. 12,5
81 Num.19,2
82 Evt. 9,13
83 Ieș. 12,18
84 Lev.5,7
85 Evt.10,1
86 Rm.5,1,2; Ef.2,18
87 Eccl.,1,12
88 Eccl.,1,10
89 Ieș. 23,6,7; Lev. 24,22; Mt.5,17,18
90 Rm. 5,1
91 Ic. 4,4.
92 Is.29,13; Mt.15,9
93 Pilde 21,20
94 Mt.15,6-9
95 Deut. 4,2; Mal.2,7
96 2 Cor.12,9
97 Deut.1,17
98 „Oștirea cerului” reprezintă cultul astrelor: soarele, luna, planetele. Manifestarea acestui cult se făcea prin adorarea acestora, tămădieri și libații. Regele Manase apare ca practicant al acestui cult în 4Regi 21,3, încălcând astfel prescripția Legii din Deut.4,19, care interzicea adorarea „oștirii cerului”.
- 99 Esd. 10,2
100 Ef.4,6
101 Deut.7,3,4
102 II Rg.18,9
103 II Rg.25,9
104 I Cor.6,11; 2Cor.4,13
105 Sir.13,1
106 Num.33,49
107 Deut.2,24; Idem
108 Num.25,1
109 II Cor.9,7
110 Prov.19,15
111 Ieș.23,26
112 Ieș.23,26
113 Fac.16,10
114 Fac.2,23,24
115 I Cor.7,27
116 Mt.5,32
117 Mt.19,7,8;Mc.10,2,9
118 Mal.1,13
119 Mal.2,9
120 Deut.1,16

121 Rm.2,4,5
122 Mt.5,16
123 I Cor.1,30
124 Mt.11,10
125 In.1,14
126 Mt.4,23
127 Deut.18,18
128 Is.9,5,6
129 In.12,49
130 Ps.44,2
131 Is.35,3,4
132 Is.40,10
133 Ps.49,3
134 In.1,14
135 Is.42,1-3, Mt.12,18
136 In.8,24
137 In.3,18
138 Mt.3,10
139 Rm.9,21,22
140 Mt.3,11
141 Lc.12,49
142 Mal.2,17
143 Zah.13,9
144 Ps.65,9,10
145 Lev.16,32
146 Ps.131,16
147 Gal.3,27
148 II Cor.5,15
149 Gal.2,19,21
150 Fil.3,19
151 Evr.7,12
152 Pilde 3,9
153 Gen.15,5; Gal.3,6
154 Gen.6,1
155 Rm.2,29
156 Evr.11,1-40
157 Mal.2,17
158 II Cor.5,10
159 Rm.2,15,16
160 Ps.93,8,9
161 Mal.3,6
162 Is.43,26
163 Ps.50,5
164 Iov.14,4
165 Fac.27,36
166 II Ezd.13,15 și urm.
167 II Ezd.5,1 și urm.
168 Ps.127,2
88

169 Lc.12,20
170 Pilde 22,1
171 Deut.32,9
172 4 Rg.17,16
173 Ier.2,27
174 Eccl.1,7
175 Ps.138,16
176 Lc.10,20
177 Ps.68,29
178 Mt.25,33,34
179 Mt.8,12
180 In.14,2
181 I Cor.2,9
182 Ier.12,1,2
183 Ier.12,3,4
184 Is.40,6
185 II Pt.3,10,13
186 Rm.1,25
187 I In.2,19
188 IPT.2,9
189 Iv.2,20
190 Gal.2,16
191 II Pt.2,21,22
192 Mt.3,12
193 Iov.14,7
194 Is.66,24
195 In.1,14
196 I Cor.1,5
197 I Cor.13,12
198 I Cor.13,10
199 I Cor.13,8
200 In.16,25
201 Deut.32,11
202 Rm.7,23
203 I Cor.1,5
204 Is.35,9,8
205 Mt.25,31
206 Ps.9,9
207 Mt.16,27; Rm.2,6
208 Lc.1,17
209 Is.40,3
210 Mt.10,35
211 Mt.22,13
212 Mt.25,34
213 Es.19,18
214 Ieș.20,19
215 Deut.18,17,18
216 In.5,46

Bibliografie

Izvoare

Sfânta Scriptură

Biblia Hebraica, Editio quarta emendata opera H.P. Rüger, Stuttgart, 1979
Septuaginta, Editio Alfred Rahlfs, Stuttgart, 1979
Biblia Sacra Vulgata, Editionem quartam emendatam cum sociis B. Fischer, H.I. Frede, H.F.D. Sparks, W. Thiele, praeparavit Roger Gryson, Stuttgart, 1994
La Biblia di Gerusalemme, Edizioni Dehoniane, Bologna, 1971
Septuaginta 5, volum coordonat de: Cristian Bădiliță, Francisc Bălăceanu, Monica Broșteanu, Dan Slușanschi, în colab. cu Pr. Ioan-Florin Florescu; trad. de: Florica Bechet, Ioana Costa, Alexandra Moraru, Ion Părulescu, Cristina Costena Rogobete, Noua Europă/Polirom, București/Iași, 2004
Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001
Biblia sau Sfânta Scriptură, EIB, București, 1995
Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură, București, 1688, retipărită în facsimil și transliterare, EIB, București, 1988

Scrieri patristice

J.P. Migne, PG, LXXII
Cirillo di Alessandria, *Commento ai profeti minori*, Taduzione, Introduzione e note a cura di Antonio Cataldo, Ed. Citta Nuova, 1986.
Chiril al Alexandriei (Sf.), *Despre închinarea și slujirea în Duh și Adevăr; Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 38, EIB, București, 1991
Chiril al Alexandriei (Sf.), Scrieri, partea a II-a, *Glăfire*, P.S.B. 39, EDIMBOR, București, 1992
Clement Alexandrinul, *Stromate II*, trad. românească PSB, vol.5, București, 1991
Idem, *Stromate I*, trad. rom. PSB, vol. 5, București, 1991
Filocalia sfințelor nevoite ale desăvârșirii, vol. V, trad. Pr. D. Stăniloae, Edit. IBMBOR, București, 1976
Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omilii la epistolele pauline*, Ed. Christiana, București, 2005
Idem, *Omilii la Matei*, PSB 23, EDIMBOR, București, 1994
Mineul, pe luna Ianuarie, Ed. IBMBOR, București, 1976

Dictionare, lucrări și studii

A. Dictionare:

- Dictionar biblic*, trad. Constantin Moisa (titlul original: *Nouveau dictionnaire biblique revise*), Editura Stephanus, București, vol. I-1995, vol. II-1996, vol. III-1997
- Dictionar biblic de nume proprii și cuvinte rare* Moldoveanu, Nicolae, Editura Casa Școalelor, București, 1995
- Dictionar biblic*, Ed. Cartea creștină, Oradea, 2008
- Dictionarul Noului Testament*, Editor Daniel G. Reid, Editura Casa Cărtii, Oradea, 2008
- Dictionar de Teologie Ortodoxă*, Pr. Prof. Dr. Ion Briia, Ed. a II-a Revizuită și Completată, E.I.B., București, 1994
- Dictionar enciclopedic al Bibliei*, Ed. Humanitas, Buc. 1999
- Dictionar Enciclopedic de Iudaism*, trad. Viviane Prager, C. Litman, Ticu Goldstein, Ed. Hasefer, București, 2000
- Dictionar enciclopedic de personaje biblice*, Ed. Enciclopedică, București 1996
- Dictionar Explicativ al Limbii Române* Ed. Universal Enciclopedic / Academia Română. Institutul de Lingvistică Iorgu-Iordan, București, 1998
- Dictionar Grec-Român al Noului Testament*, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999
- Dizionario Italiano Romano*, Ediția a 3-a revizuită și adăugită, Editura Gramar, București, 2008.
- Dictionary of the Bible*, James Hastings, D.D. John A. Selbie, D.D. John C. Lambert, D.D. S. Hajler Mathews, New York Charles Scribner's Sons, England, 2001
- The Dictionary of Bible and Religion*, Ed. Abingdon, Nashville, 1997
- Dictionary of Major biblical interpreters*, Ed. Inter-Varsity Press, Nottingham, England, 2001
- Dictionary of Biblical Interpretation*, Ed. Abingdon Press, Nashville, 1999
- Oxford Dictionary of the Bible*, Ed. W.R.F. BROWNING, 2000
- The Oxford companion to the Bible*, Ed. Oxford University Press, 1993
- The New Bible Dictionary*, Ed. Intervarsity Press, Nottingham, England, 1993
- Un Dicționar al Bibliei*, John M. Court, Ed. Penguin, 2006

B. Lucrări:

- Abrudan, Pr. Prof. Dr. Dumitru, Cornișescu, Pr. Prof. Dr. Emilian,

- Arheologie biblică*, EIB, București, 2002
- Ansel S.J. Asurmenoi, J. Auneau, R. Martin-Achard, *Les Prophetes et les livres prophetiques*, Desclee, Paris, 1985
- Basarab, Pr. prof. Dr. Mircea, *Ermineutică Biblică*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române, Oradea, 1997
- Bănescu, Pr. Ionom, Dumitru, *Istoria Sfântă a Vechiului Testament*, Râmnicul Văcea, 1927
- Bondalici, Pr. Icon. Stavr. Dumitru, *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul și Noul Testament*, Ed. Diecezană, Caransebeș, 2005
- Breck, John, *Puterea Cuvântului în Biserica dreptmăritoare*, EDIMBOR, București, 1999
- Idem, *Dorul de Dumnezeu. Meditații ortodoxe despre Biblie, Eftică și Liturghie*, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2007
- Brown, Raymond E.S.S, Joseph A. Fitzmyer, S.J, Roland E. Murphy, O. Carm, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură. Vol. VIII, Evangheliile Sinoptice*, Ed. Galaxia Gutenberg, 2007
- Caraza, Diacon Dr. Ioan, *Sfântul Ioan Botezătorul Înainte-mergătorul Domnului. Botezul cu Duh Sfânt în Hristos*, Ed. Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, 2000
- Comte, Fernand, *Marile figuri ale Bibliei*, Ed. Humanitas, 2006
- Constantinescu, Pr. Prof. Ioan, *Studiul Noului Testament*, EIMBOR, București, 2002
- Chițăr, Pr. Nicolae, *Istoria Creștinismului*, Vol. I, Ed. Trinitas, Iași, 2001
- Flavius Josephus, *Antichități iudaice*, vol. I, trad. Ion Acsan, Ed. Hasefer, București, 2007
- Gherman, Haritina, *Limba Italiană. Curs practic*, Ed. Teora, București, 2007
- Kuen, Alfred, *Cum să interpretăm Biblia*, traducere de Constantin Moisa, Ed. Stephanus, București, 2002
- Idem, *66 în una. O mică enciclopedie biblică*, Ed. Casa literaturii creștine, Sibiu, 1997
- J.P. Migne, PG, LXXII
- Neaga, Pr. Dr. Nicolae, *Hristos în Vechiul Testament*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2007
- Negoiță, Pr. Atanasie, *Metoda misionară a profeților Vechiului Testament*, Fântâna Darurilor București, 1946
- Negoiță, Prof. Athanasie, *Istoria religiei Vechiului Testament*, Ed. Sophia, București, 2006
- Pop, Pr. Conf. Dr. Octavian, *Lucrarea Duhului Sfânt în Vechiul Testament*, Ed. Miron, Timișoara, 2004
- Prelipcean, Pr. Prof. Vladimir, Pr. Prof. Gheorghe, Pr. Prof. Barna,

- Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Mircea Chialda, *Studiul Vechiului Testament*, ediția a IV-a, Editura Renașterea, Cluj, 2006
- Semen, Petre, *Introducere în teologia profețiilor scriitori*, Ed. Doxologia, Iași, 2010
- Sorescu, Preot Vasile, Figuri, Evenimente și locuri biblice, Dicționar, Editura Saeculum I.O. Editura VESTALA, București, 1995
- Râmureanu, Pr. Prof. Dr. Ioan, *Istoria Bisericească Universală*, EDIMBOR, Buc., 1992
- Voicu, Arhid. Prof. Dr. Constantin, *Patrologie*, Ed. Basilica, Buc. 2009
- Vițile Sfinților Prooroci, Proorocii mari și Proorocii mici ai Vechiului Testament*, traducere din limba engleză de Pr. Constantin Jinga, Ed. Cartea Ortodoxă, București, 2010

C. Studii:

- Abrudan, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Profeții și rolul lor în istoria mântuirii*, în Rev. „M. A.”, nr. 3-4, pp. 139-149, 1983
- Idem, Filon din Alexandria și însemnătatea sa pentru exegeza vechitamentară, în: Mitropolia Ardealului, Nr. 3-4/1985, p. 186-194.
- Idem, *Biblia în preocupările Sfinților Părinți*, în: Mitropolia Ardealului, Nr. 6/1989, p. 22-32.
- Burcuș, Teodor, *Aspecte sociale în predica profeților*, în „Studii Teologice”, nr. 9-10/1966.
- Basarab, Pr. prof. dr. Mircea, *Domnul nostru Iisus Hristos ca interpret al Sfintei Scripturi*, Mitropolia Ardealului, Nr. 5-6/1983, pag. 280-296.
- Mălăești, Popescu, *Studii și comentarii – proorocii*, București, 1926
- Mihoc, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Actualitatea exegezei biblice a Sfinților Părinți*, în vol. Biblie și teologie. *Prinos de cinstitie Părintelui Profesor Dr. Nicolae Neaga la împlinirea vârstei de 95 de ani*, Sibiu, 1997, pag. 52-74.
- Papuc, Diac. Gheorghe, „*Sensul jersfelor după profeții Vechiului Testament*”, Mitropolia Ardealului, nr. 5-8, pp. 98-109, Sibiu, 1957
- Prelipcean, Vladimir, *Profeți și profeții false după Vechiul Testament*, în „Studii Teologice”, nr. 1/1949
- Slevoacă, Pr. Dr. Ștefan: „*Aspecte actuale ale predicii profeților Vechiului Testament*, Studii Teologice, nr. 1-2, ianuarie-februarie, pp. 67-78, București, 1980

Canon de rugăciune către Sfântul Prooroc Maleahi

(3 Ianuarie)

Slavă Ție, Dumnezeu nostru, slavă Ție.

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul adevărului, Care pretutindenea ești și toate le îplinești, Vistierul bunătăților și dătorul de viață, vino și Te sălășluiești întru noi, și ne curățește pe noi de toată învinăciunea și mântuiește, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi (de trei ori).

Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluiește-ne pe noi. Doamne, curățește păcatele noastre. Stăpâne, iartă fărădelegile noastre. Sfinte, cercetează și vindecă neputințele noastre, pentru numele Țău.

Doamne miluiește (de trei ori), Slavă..., și acum...

Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-Se numele Țău, vie împărăția Ța, fie voia Ța, precum în cer așa și pe pământ. Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșirilor noștri. Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne lisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi. Amin.

Troparul Sfântului Prooroc Maleahi, glasul al 2-lea:

Pomenirea proorocului Țău Maleahi prăznuind, Doamne, printr-însul Te rugăm, mântuiește sufletele noastre.

Cântarea 1, glasul al 8-lea

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Dimpreună cu ceata cea de sus bucurându-te și cu aceea împreună dănuind și veselindu-te și după vrednicie fiind plin de Lumină Dumnezeiască, de Dumnezeu insuflate, rugându-te, păzește pe cei ce prăznuiesc, cu credință, cinstită pomenirea ta, cântând Domnului.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Împodobit fiind cu frumusețea sufletului cea în chip de înger, asemenea și cu frumusețea trupului, de Dumnezeu grăitorule, luminat ai primit Lumina cea de sus a Dumnezeieștii Străluciri; și cu bucurie strigai: să cântăm Domnului, căci cu Slavă S-a preaslăvit.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Cu bună socotință săvârșindu-ți viața, fiind împodobit cu frumusețea obiceiurilor și cu bunele obișnuiri fiind înfrumusețat, preafericite, te-ai arătat prooroc cu evlavioasă cinstire de adevăr, strigând: să cântăm Domnului, căci cu Slavă S-a preaslăvit.

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu,

miluiește-ne pe noi.

Preacurată Maică a lui Dumnezeu Atotțitorul, Ceea ce ești de neam împărătesc, Stăpână, care numai tu Singură ai odrăslit pe Dumnezeu, Împăratul tuturor, născându-L mai presus de fire cu trup, miluiește-mă de primejdii, ca să cânt Fiului tău, căci cu Slavă S-a preaslăvit.

Cântarea a 3-a

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Te bucuri acum, Fericite Proorocule Maleahi, insuflatule de Dumnezeu, văzând că proorociile tale s-au împlinit întocmai.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Răsărit-a Soarele dreptății Cel Duhovnicește, purtând vindecare pe aripi, precum ai proorocit, de Dumnezeu insuflate.

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu,

miluiește-ne pe noi.

Toată nădejdea mea întru tine o pun, Preacurată; către tine îmi îndrept tot sufletul și cugetul, bucurându-mă.

Cântarea a 4-a

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Ajunghând prooroc al bunătății Dumnezeiești, fericite, ai propovăduit tuturor limbilor mântuirea care s-a făcut.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Povățuit fiind prin Duhul, ai propovăduit Taina cea de negrăit a Întrupării Cuvântului, cea mai presus de fire, Fericite Maleahi.

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu,

miluiește-ne pe noi.

Întru tine pun toată nădejdea mântuirii și chivernisirea vieții, Maică Fecioară, cea Plină de daruri.

Cântarea a 5-a

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Ziua cea înfricoșătoare a venirii lui Hristos ai vestit-o mai înainte, Proorocule Maleahi, cugetătorule de Dumnezeu, luminat fiind de Dumnezeiescul Duh.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Cel Ce topește întinăciunea sufletelor și o spală cu harul, ca cei ce înălbesc pânzele pe iarba verde, așa te-a mărit pe tine, cugetătorule de Dumnezeu.

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi.

Cu nașterea ta cea purtătoare de viață, Preasfântă Fecioară, ai stricat stăpânirea morții și ai izvorât Viață fără de tristețe, Fecioară.

Cântarea a 6-a

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.

Luminat fiindu-ți cugetul tău cel înțelept de Însăși Strălucirea cea Dumnezeiască și îndepărtându-te de îndetânicirile cele pământești te-ai învrednicit de cunoașterea celor viitoare; că ai proorocit chemarea limbilor și încetarea Legii.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.

Cu adevărat a venit Domnul, pe Care noi cu bucurie îl căutam, în Locașul pe Care Însuși în chip vădit l-a zidit din Fecioară Binecuvântată, precum a zis Proorocul Maleahi, măritul, luminat fiind de Dumnezeu.

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi.

Cel Unul-Născut, fără de început al Tatălui, Același Unul-Născut din Fecioară S-a Născut, Întrupându-Se în chip de negrit și pe Ceea ce L-a născut a păzit-o Fecioară, Dumnezeu Adevărat fiind deși a luat fire omenească.

CONDAC, glasul al 3-lea

Mare Proorocule Maleahi, plin fiind de înțelepciunea Dumnezeiască, cea mai presus de înțelepciune, ai arătat, ca

un prooroc, că Cel Ce din veac este Înțelepciunea lui Dumnezeu are să petreacă cu toți cei de jos. Pentru aceasta te cinstim, săvârșind cu credință Dumnezeiasca ta pomenire.

Cântarea a 7-a

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.

Tu ai proorocit venirea Cinstită a Stăpânului tuturor, Sfinte Proorocule Maleahi, fericite, strigând: Bine ești cuvântat, Doamne Dumnezeu, în veci.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.

Primește, Îndurate, pe Lăudatul Prooroc Maleahi, care se roagă pentru cei ce Te laudă cu evlavie și strigă: Bine ești cuvântat, Doamne Dumnezeu, în veci.

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi.

Îmbrăcându-Te întru mine, ca un Îndurat, din Cinstita Fecioară, Te-ai unit cu mine tot, cu totul, după Ipostas, fără amestecare, Cuvinte al lui Dumnezeu. Bine ești cuvântat, Doamne Dumnezeu, în veci.

Cântarea a 8-a

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.

Înstrăinându-te de toată nălucirea cea nematerialnică, arățătorule de cele sfinte, te-ai vădit ogindă neîntinată a Razei Celei Dumnezeiești, cântând: Binecuvântați toate făpturile pe Domnul și-L preînălțați întru toți vecii.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.

Măririi Celei Negrăite tu te-ai făcut văzător și propovăduitor al Tainelor celor Cerești ai fost, fericite, cântând

neîncetat: Binecuvântați toate făpturile pe Domnul și-L preînălțați într-o toți vecii.

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi.

Cunoscându-te pe tine Maică a Vieții și Născătoare de Dumnezeu, toți te ferim, Maică Fecioară, cu dreaptă credință binecuvântând dimpreună nașterea ta cea Precurată și înălțându-te într-o toți vecii.

Cântarea a 9-a

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Sosit-a praznicul sculptor de Lumină Dumnezeiască și cinstit al Proorocului Maleahi, luminând cu străluciri proorocii pe cei ce cu credință s-au adunat și cântă, izvorând tuturor sufletelor tămăduiri și luminând vesel pe cei însuflețiți de Dumnezeu.

Stih: Sfinte Proorocule Maleahi, roagă-te lui

Dumnezeu pentru noi.

Păzește, Mult Milostive Doamne, cu dreapta Ta cea tare și începătoare de viață Biserica ta, pentru rugăciunile robului Tău, a celui ce ne-a spus nouă mai înainte Întruparea Ta, prin Care a răsarit mântuire și izbăvire credincioșilor.

Stih: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi.

Viață înfloritoare culeg, nefind vătămat de pomul cunoștinței; că tu, Precurată, ai odrăslit Pomul Vieții, pe Hristos, Cel Ce a arătat tuturor intrările vieții. Drept aceea, Precurată, noi credincioșii te vestim, Născătoare de Dumnezeu.

SEDELNA, glasul al 8-lea

Îmbogățindu-te cu harul proorociei, cu cuviință Dumnezeiască ai fost învățat prin Duhul cunoașterea celor ce

aveau să fie, Sfinte Proorocule Maleahi, de Dumnezeu însoțite; și tuturor ai spus mai înainte venirea lui Hristos și Dumnezeiasca chemare a limbilor, fericite. Pentru aceasta prăznuim cinstită pomenirea ta și cu dragoste te laudăm și cu credință te ferim, prealăudate, strigând către tine: roagă-te lui Hristos Dumnezeu să dăruiască iertare de greșeli celor ce prăznuiesc cu dragoste sfântă pomenirea ta.

Apoi: Rugăciunea „Cuvine-se cu adevărat”

Cuvine-se cu adevărat să te ferim, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și prea nevinovată și Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim.

Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt; Treime Sfântă, slavă Ție.

Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Doamne, miluiește (de 3 ori)

Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, ale Sfântului Prooroc Maleahi și ale tuturor sfinților, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi. Amin.

Cuprins

Introducere / 5

Sfântul Chiril al Alexandriei / 7

Școala din Alexandria / 7

Viața / 8

Opera / 11

Proorocul Maleahi / 14

Cuprinsul cărții / 16

Teme cuprinse în cartea proorocului Maleahi / 16

Textul comentariului Sfântului Chiril al Alexandriei / 17

Comentariul Sfântului Chiril al Alexandriei la cartea

Proorocului Maleahi / 18

Prolog / 18

Capitolul I / 20

Capitolul II / 39

Capitolul III / 58

Capitolul IV / 78

Note / 85

Bibliografie / 89

Canon de rugăciune către Sfântul Prooroc Maleahi / 93

Sfântul Prooroc Maleahi, din seminția lui Levi, din ținutul lui Zabulon, s-a născut în satul Sofes după întoarcerea din robia babilonică (538 î.Hr.). Din punct de vedere cronologic, el este ultimul dintre „prorocii mici”. După Maleahi nu a mai fost nici un proroc în Israel, până la venirea Înaintemergătorului, adică a Sfântului Ioan Botezătorul.

Maleahi înseamnă *mesagerul meu*. Ultimul proroc al Vechiului Legământ, Maleahi, este un fel de verigă intermediară între Vechiul și Noul Testament. Profetul Maleahi s-a confruntat cu o seamă de probleme deosebit de dificile: el îi ceartă pe slujitorii necredincioși ai altarului Domnului și descrie pe adevăratul slujitor, care are chemarea la preoție: „*buzele preotului vor păzi știința și din gura lui se va cere învățătura, căci el este solul Domnului Savaot*”; mustră neglijența manifestată de către popor în achitarea îndatoririlor și în aducerea prinoaselor la Templu, căsătoriile mixte cu femeile de neam străin, atitudinea de desconsiderare față de femeile propriului neam, abuzurile de natură financiară. Maleahi este ultima carte din seria celor 12 „profeți mici”, precum și din canonul profetic al Bibliei ebraice. Autorul cărții era foarte legat de Templu și de ritualurile sale. El este *un apărător înfocat al iubirii ce trebuie acordate Domnului*. Împreună cu cărțile lui Agheu și Zaharia formează corpul profeției postexilice. Cartea are o deosebită importanță datorită elementului său mesianic.

Traducătorul

ISBN 978-973-1981-76-5